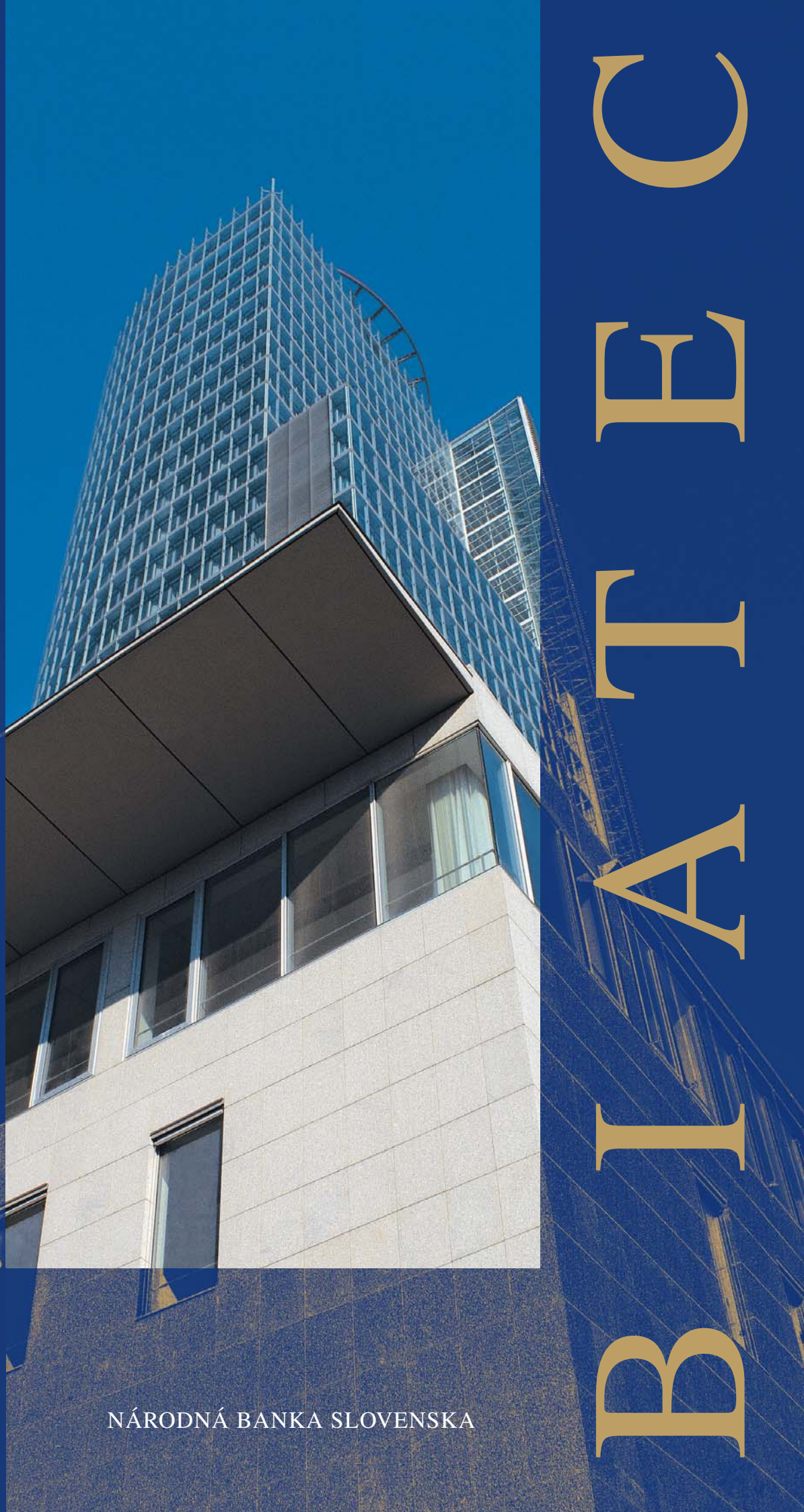

5

Máj 2011
Ročník 19

ODBORNÝ
BANKOVÝ
ČASOPIS

C
E
A
T
I
B

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

Strieborná zberateľská minca Memorandum národa slovenského – 150. výročie prijatia

Ing. Dagmar Flaché
Národná banka Slovenska

Druhú zberateľskú mincu z emisného plánu na rok 2011 vydala NBS v máji tohto roka. Minca je venovaná významnej udalosti národných dejín Slovákov, prijatiu Memoranda národa slovenského. Ide o jeden z najvýznamnejších dokumentov národno-emancipačných snáh Slovákov a v tomto roku si pripomíname jeho 150. výročie.

Komisia vybrala kombináciu dvoch návrhov: averz mince je od autorov Mgr. art. Andrei Rolkovej a Pavla Károlyho a reverz vytvorila Mária Poldaufová.

V dňoch 6. – 7. júna 1861 sa v Turčianskom Svätom Martine konalo Slovenské národné zhromaždenie, fórum zástupcov slovenských mestečiek a obcí, ktoré prijalo politický program s názvom Memorandum národa slovenského. Dokument definoval požiadavky Slovákov na uznanie národnej svojbytnosti v štátoprávnej, politickej, kultúrnej a jazykovej oblasti v rámci viacnárrodného Uhorska. Jeho hlavným tvorcom bol Štefan Marko Daxner. Zhromaždenie zvolilo Stály národný výbor na čele s Jánom Franciscim, ktorého úlohou bolo presadzovať prijaté uznesenia do života.

Prvá zásadná požiadavka Memoranda sa týkala uznania a zákonného zabezpečenia svojbytnosti Slovákov ako národa a ich práva používať svoj jazyk vo všetkých sférach verejného života. Druhá zdôrazňovala, že uznanie národnej svojbytnosti sa musí spájať s územím, ktoré Slováci obývajú. Národné územie má byť administratívne vyčlenené pod názvom Hornouhorské slovenské

okolie. V tretej časti sa Memorandum zameralo na uplatnenie zásady národnej rovnoprávnosti, aby sa slovenčina používala vo verejnom, občianskom, cirkevnom a školskom živote. Vyslovilo tiež právo Slovákov na vyššie vzdelávacie a kultúrne ustanovizne. Vo štvrtnej časti sa Slováci prihlásili k myšlienke solidarity s Rusínmi, Rumunmi, Srbmi a Chorvátmi, ktorých záujmom tiež bolo upraviť vzťahy medzi národmi v rámci spoločného štátu v zmysle občianskej rovnoprávnosti a bez diskriminácie nemaďarského obyvateľstva.

Na výtvarný návrh mince vyhlásila NBS v marci 2010 verejnú anonymnú súťaž, do ktorej predložilo sedem autorov šesť výtvarných prác (jedna bola dielom dvoch autorov). Súťaž bola ukončená bez udelenia prvej, druhej a tretej ceny a žiadny z predložených návrhov nebol odporúčaný na realizáciu mince. V júli 2010 bola preto vyhlásená opakovaná súťaž. Na účasť v nej boli vyzvaní autori dvoch najlepšie hodnotených návrhov

(Pokračovanie na 3. str. obálky)

Strieborná zberateľská minca

Memorandum národa slovenského

– 150. výročie prijatia

(Pokračovanie z 2. str. obálky)

Autori: A. Rolková
a P. Károly

Autorka: M. Poldaufová

Súťažné návrhy
výtvarných prác

– Mgr. art. Andrea Rolková a Pavel Károly, ktorí návrh vytvorili v spoluautorstve, a akad. soch. Jozef Karol Höger. Do súťaže predložili autori tiež šesť výtvarných prác, ktoré odborná komisia posúdila v októbri 2010. Na zasadnutiach komisie sa v oboch prípadoch ako odborný poradca zúčastnil historik PhDr. Milan Podrimavský, CSc.

Komisia dospela k názoru, že na realizáciu je najvhodnejšia kombinácia dvoch návrhov, averzu od spoluautorov Mgr. art. Andrei Rolkovej a Pavla Károlyho a reverzu od autorky Márie Poldaufovej. Oba návrhy boli ocenené druhou cenou. Prvá ani tretia cena neboli v súťaži udelené.

Vybraný averz komisiu oslovil jasnou charakteristikou slovenskej krajiny. Ústredný motív, štylizovaný strom lipy s trikolórou v tvare trojvršia, je doplnený vrchom Kriváň, ktorý je symbolom svojbytnosti slovenského národa a kostolom ako symbolom kresťanstva. Komisia tiež ocenila kompozičné riešenie, v ktorom korešpondujú použité dekoratívne prvky so zvolenými motívami, textom i písmom. Vzhľadom na to, že ani na averze ani na reverze návrhov, ktoré boli schválené na realizáciu, nebola uvedená nominálna hodnota mince, bolo na stretnutí s autormi dohodnuté jej doplnenie na averznú stranu. Hlavným motívom reverzu je

stváranie matičného zhromaždenia s kostolom a lipami v pozadí.

O vybranom reverze komisia skonštatovala, že je modelačne i kompozične najprepracovanejší a najčistejší zo všetkých predložených súťažných návrhov. Memorandové zhromaždenie je na ňom stvárané niekoľkými vhodne zvolenými postavami. Miesto zhromaždenia charakterizuje kostol s lipami a slovenskosť je zdôraznená dvojkrížom na trojvrší, symbolom Slovenska. Kompozíciu dotvára štylizovaná trikolóra, vo vnútri ktorej sú umiestnené nápisy. Averz tvorí prirodzený, aj keď tvarovo kontrastnejší pendant reverzu. Symbolizuje listinu memoranda komponovanú so štátnym znakom, slávnostnou stuhou a textom.

Strieborná zberateľská minca v nominálnej hodnote 10 eur, s priemerom 34 mm a hmotnosťou 18 g bola vyrazená zo striebra s rýdzosťou 900/1000 v Mincovni Kremnica. Na hrane je razbou do hĺbky umiestnený nápis ZA NÁRODNÚ SVOJBYTNOSŤ A ROVNOPRÁVNOSŤ. Začiatok a koniec nápisu je oddelený lipovým listom. Vyrazených bolo 9 500 kusov mincí v bežnom vyhotovení a 9 100 kusov v proof vyhotovení.

Foto: Ing. Štefan Fröhlich

BIATEC

Odborný bankový časopis
Máj 2011

Vydavateľ:

Národná banka Slovenska

Redakčná rada:

doc. Ing. Jozef Makúch, PhD. (predseda)
Ing. Viliam Ostrožlík, MBA (podpredseda)
Mgr. Júlia Čillíková
Ing. Juraj Jánošík
Ing. Renáta Konečná
PhDr. Jana Kováčová
Mgr. Martin Šuster, PhD.

Redakcia:

Ing. Alica Polónyiová
tel.: 02/5787 2153
alica.polonyiova@nbs.sk
PhDr. Dagmar Krištofičová
tel.: 02/5787 2150
dagmar.kristoficova@nbs.sk

Adresa redakcie:

NBS, redakcia BIATEC
Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava
fax: 02/5787 1128
Objednávky na inzerciu prijíma redakcia:
tel.: 02/5787 2150, e-mail: biatec@nbs.sk

Počet vydaní: 10-krát do roka

Cena výtlačku pre predplatiteľov: 2 €

Ročné predplatné: 20 €

Poštovné hradí predplatiteľ.

Objednávky na predplatné v SR a do zahraničia, reklamácie, distribúcia:

VERSUS, a. s., Expedičné stredisko,
Príbinova 21, 819 46 Bratislava
tel.: 02/5728 0368, fax: 02/5728 0148
e-mail: expedicia@versusprint.sk

Termín odovzdania rukopisov: 11. 5. 2011

Dátum vydania: 23. 5. 2011

Evidenčné číslo: EV 2817/08

ISSN 1335 – 0900

Grafický návrh: Bedrich Schreiber

Typo & lito: AEPRESS, s.r.o.

Tlač: DOLIS, s.r.o.

Časopis je dostupný v elektronickej
forme na internetovej stránke
Národnej banky Slovenska:

<http://www.nbs.sk>

Od roku 2011 obsahujú články abstrakt
v anglickom jazyku a niektoré materiály sú
publikované v inom ako slovenskom jazyku.

Všetky práva sú vyhradené. Akékoľvek
reprodukcie tohto časopisu alebo jeho časti
a iné publikovanie vrátane jeho elektronickej
formy nie sú povolené bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vydavateľa.

VÝVOJ BANKOVÉHO SEKTORA

Slovenský bankový sektor z makroprudenciálnej perspektívy 2
(Pavol Jurča, Štefan Rychtárik)

PLATOBNÉ SYSTÉMY

Platobný styk – nekonečný príbeh 9
(Ing. Peter Holička)
TARGET2-SK – platobný systém na spracovanie platieb
veľkých hodnôt v SR po prijatí eura 12
(Ing. Jozef Jerga)
TARGET2-Securities – služba vyrovnania cenných
papierov v Eurosysteme 16
(Ing. Elena Biskupičová)

NEHNUTEĽNOSTI

Na Slovensku pokračuje kryštalizácia trhu s bývaním 20
(Mikuláš Cár)

DOHLAD A POISTNÝ SEKTOR

Solventnosť II. – regulácia, kompetencie a výkon dohľadu 22
(Ing. Peter Paluš a kolektív autorov)

KAPITÁLOVÝ TRH

Ochrana spotrebiteľa vo vzťahu k subjektom pôsobiacim
na kapitálovom trhu – 1. časť 29
(Ľubica Baňárová, Andrea Barillová, Jaroslav Košťál)

Slovenský bankový sektor z makroprudenciálnej perspektívy

Pavol Jurča, Štefan Rychtárik
Národná banka Slovenska

When considering the Slovak banking sector, the openness of the Slovak economy and the reverse impact of the global economy have to be reflected, as well as the fact that Slovak banks are mostly owned by European banking groups. The macro-prudential approach includes the analysis of bank stability and the monitoring and assessment of bank activities and risks. This approach is linked with financial stability and the monetary and fiscal areas. Among risks, which may have the strongest impact on the Slovak banking sector, are the persistent risks of national debt restructuring in certain peripheral EU countries or direct exposures of some institutions in the Slovak financial market to sovereign bonds issued by countries associated with higher rate of risk, as well as falling mutual confidence among banks, or uncertainty about funds placed with banks.

Account has also to be taken of the risk of inflation exceeding the ECB inflation target. The macro-prudential approach should further include risks arising in the domestic lending market. In 2010, the share of loans increased, interest rates declined and the ratio of prices to disposable funds of households was better than in the previous years.

Significant recovery was recorded in the sector of banks' corporate customers, along with the economic recovery in all reviewed corporate sectors, which suggests a recovery of loan portfolios as well. Thus the positive trend in the banking sector profitability has continued.

Jestvuje viacero spôsobov, ako pristupovať k analýze a interpretácii vývoja v bankovom sektore. Výber prístupu závisí od zámeru, ktorý môže zahŕňať napríklad ciele obozretného podnikania bánk alebo menovej politiky, prípadne pohľad banky pôsobiacej na danom trhu, respektíve spotrebiteľský pohľad jej klientov. Makroprudenciálny pohľad v sebe integruje dva rozmary. Na jednej strane analyzuje stabilitu individuálnych bánk, čím sa čiastočne prelína s klasickým prístupom obozretného podnikania alebo s manažmentom rizika v samotných bankách. Na druhej strane monitoruje a vyhodnocuje aktivity a riziká v bankách s ohľadom na makroekonomický vývoj a jeho možné interakcie s bankovým sektorom. Dôle-

žitým výstupom makroprudenciálnej analýzy môžu byť napríklad závery ohľadom vplyvu bánk na ekonomický cyklus, systemického rizika alebo systémové nadhodnotenia cien určitých aktív, napr. nehnuteľností. Takýto prístup nie je zahrnutý ani v analýze obozretného podnikania a nie je ani automatickou súčasťou riadenia rizika v individuálnych bankách. Makroprudenciálny pohľad je preto veľmi úzko prepojený s otázkami finančnej stability a je jedinou platformou, ktorá analyticky spája dohľad nad finančným trhom s menovou a fiškálnou oblasťou.

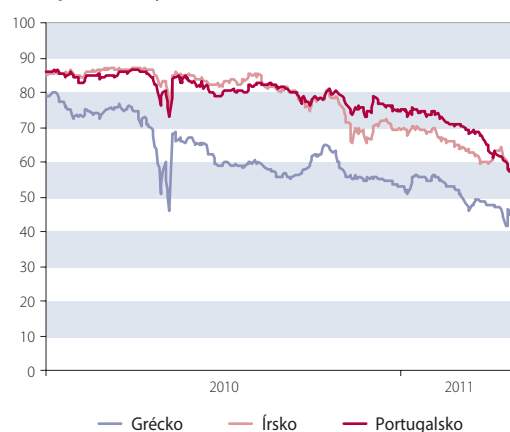
RIZIKÁ VÝPLÝVAJÚCE Z VÝVOJA GLOBÁLNEJ EKONOMIKY

Slovenský bankový sektor je pevne napojený na domácu ekonomiku. Platí to o typoch aktív, ktoré banky financujú, ale aj o ich zdrojoch. V kontexte vysokej miery otvorenosti slovenskej ekonomiky je však potrebné zobrať do úvahy aj vplyv súčasného vývoja v globálnej ekonomike. Vystavenie domácich bánk voči vývoju na zahraničných finančných trhoch je ešte umocnené tým faktom, že slovenský bankový sektor v prevažnej miere vlastní európske bankové skupiny. Z tohto dôvodu je preto nevyhnutné zaoberať sa možnými rizikami, ktoré sa ukrývajú v aktuálnych ekonomických trendoch z globálneho pohľadu.

RIZIKO REŠTRUKTURALIZÁCIE ŠTÁTNEHO DLHU V NIEKOTRÝCH KRAJINÁCH EÚ

Ako jedno z najvýznamnejších rizík vo vývoji v EÚ, ktoré by mohlo mať negatívny vplyv aj na domácu ekonomiku a finančný sektor, je pretrvávajúce riziko reštrukturalizácie štátneho dlhu v niektorých

Graf 1 Vývoj cien päťročných štátnych dlhopisov v krajinách s vyššou mierou rizika (v %)

Zdroj: ECB.

Tab. 1 Podiel investícií do dlhových cenných papierov vybraných krajín na celkových aktívach

	Grécko	Maďarsko	Írsko	Taliansko	Španielsko	Portugalsko
Banky	1,1	0,6	0,2	0,2	0,1	0,1
Fondy DDS	0,1	0,9	0,6	0,8	0,8	
Fondy DSS		0,3	2,1	1,9		0,4
Podielové fondy	0,2	1,4	0,3	0,5	0,1	0,1
Poistovne	0,1	0,1	0,2	2,6	0,2	

Zdroj: NBS.

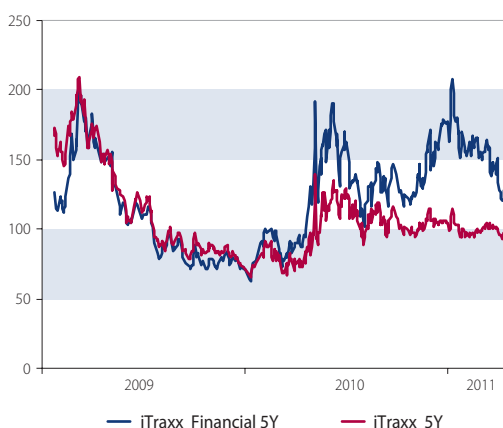
Poznámka: Hodnoty sú v percentách a vyjadrujú podiel dlhových cenných papierov emitovaných príslušným štátom alebo inštitúciami so sídlom v tomto štáte na celkových aktívach, resp. NAV k 31. 12. 2010. Prázdne miesta v tabuľke znamenajú, že príslušné hodnoty sú nulové alebo zanedbateľné.

periférnych krajinách EÚ. Toto riziko sa od začiatku roku 2010 objavilo vo viacerých štátoch. Grécko, Írsko a Portugalsko boli nútené požiadať o medzinárodnú pomoc. Dôvody zosilnenia tohto rizika sa väčšinou spájajú s dlhodobou nevhodnou štruktúrou verejných financií, s vysokými nákladmi na záchranu bánk zo štátneho rozpočtu, resp. s výrazne negatívnym vplyvom krízy na ekonomickú situáciu a trh s nehnuteľnosťami v danej krajine. Čoraz častejšie diskusie na finančných trhoch o nevyhnutnosti reštrukturalizácie gréckeho dlhu v apríli 2011 neistotu ešte zvýšili. To podmienilo ďalší pokles hodnoty štátnych dlhopisov emitovaných uvedenými krajinami.

Na slovenský bankový sektor by mohla mať uvedená situácia, resp. jej ďalší negatívny vývoj nepriaznivý vplyv prostredníctvom viacerých kanálov. Prvým je opätovné oslabenie ekonomického vývoja v eurozóne. V uplynulom období bol pre domáce ekonomické prostredie prospešný predovšetkým fakt, že naši najvýznamnejší obchodní partneri (najmä Nemecko) zaznamenali opätovný trend oživenia produkcie. Existujúca expozícia bankových sektorov v týchto štátoch voči problematickému vývoju v periférnych krajinách však môže tento rast zahraničného dopytu zabrzdiť s potenciálnym dopadom aj na slovenskú ekonomiku. Ako prvé by boli zrejme opäť postihnuté domáce exportné podniky a ich dodávatelia. Druhým kanálom je priame vystavenie niektorých inštitúcií slovenského finančného trhu voči dlhopisom emitovaným štátmi s vyššou mierou rizika. Hoci toto riziko nie je z hľadiska finančného sektora ako celku významné, je koncentrované v niekoľkých inštitúciách, resp. fondoch, kde by mohlo spôsobiť výraznejšie straty.

Napokon tretím kanálom by mohol byť v rámci eurozóny opätovný rast nedôvery medzi bankami navzájom, ale aj neistoty ostatných účastníkov finančného trhu o bezpečnosti ich prostriedkov zverených bankám. Rast tohto rizika predovšetkým na začiatku roka 2011 dokumentuje aj graf 2, ktorý zobrazuje priemernú cenu poistenia voči zlyhaniu na všeobecnom trhu (iTraxx) a na finančnom trhu (iTraxx Financial) v päťročnom horizonte. Okrem rizika rastu nepriaznivého vplyvu na rast nákladov na financovanie sa bánk, ktoré by na Slovensku mohlo vyústiť napr. do problematickejšej emisie hypotekárnych záložných listov, môže toto riziko ovplyvniť slovenskú ekonomiku

Graf 2 Vývoj cien kreditných indexov

Zdroj: Thomson Reuters.

Graf zobrazuje ceny uvedených indexov v b.b.

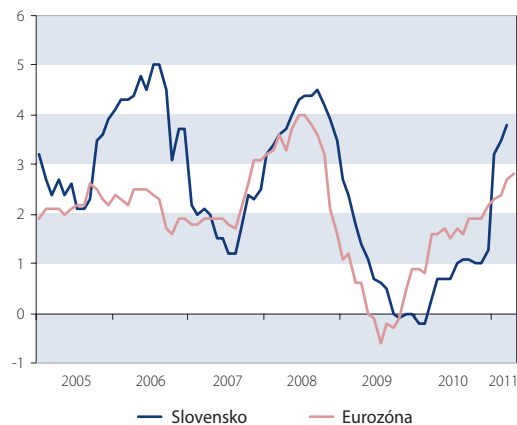
aj prostredníctvom reštriktívnych politík poskytovania úverov bankovými skupinami, ktoré podnikajú na Slovensku prostredníctvom dcérskych spoločností.

RIZIKO PRETRVÁVANIA INFLÁCIE NAD RÁMEC INFLAČNÉHO PÁSM A ECB

Druhým významným rizikom, ktoré je potrebné zobrať do úvahy pri hodnotení domáceho bankového sektora z makroprudenciálneho pohľadu, je riziko pretrvania inflácie nad rámec inflačného cieľa ECB. Možnosť vzniku tejto hrozby je podmienená jednak uplynulým obdobím výrazne uvoľnenej menovej politiky centrálnych bánk vo všetkých svetových ekonomikách, jednak prudkým rastom cien potravín a komodít. Výrazný vplyv na vývoj inflácie mala predovšetkým rastúca cena ropy, podporená aj nedávnymi ponukovými šokmi v dôsledku nepokojov v severnej Afrike a na blízkom východe. Ako reakciu na aktuálny vývoj zvýšila dňa 13. apríla 2011 ECB kľúčovú sadzbu z 1 % na 1,25 %. Na Slovensku dosiahla v marci 2011 miera inflácie meraná medziročnou zmenou harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien hodnotu 3,8 %. Otázka výšky rizika negatívneho dopadu tohto vývoja na ekonomiku a finančný sektor tkvie predovšetkým v procese ďalšieho formovania inflačných očakávaní, ktorých rast by mohol podnietiť vznik inflačnej špirály. Stabilitu domáceho bankového sektora pod

Graf 3 Vývoj inflácie na Slovensku a v Eurozóne

Zdroj: ECB.
Zvislá os zobrazuje medziročné zmeny harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien v percentách.

statne ovplyvňuje predovšetkým skutočnosť, do akej miery bude mať tento vývoj vplyv na výšku úročenia úverov poskytnutých podnikovému aj retailovému sektoru. Zvýšenie úrokových sadzieb spojené s možným rastom inflácie by zároveň mohlo zvýšiť výšku splátok predovšetkým úverov domácnostiam s krátkou fixáciou úrokových sadzieb, ktoré prevažovali na trhu retailových úverov v predchádzajúcich rokoch. Istý tlmiaci účinok na rast kreditného rizika domácností by však mala skutočnosť, že od roku 2010 bola väčšia časť retailových úverov poskytnutá s dlhšou dobou fixácie.

Kvantitatívnym odhadom možného vplyvu scenára rastu ponukovej inflácie sa zaoberala NBS v rámci makrostromového testovania slovenského bankového sektora. Výsledky potvrdili, že sektor ako celok by bol voči tomuto scenáru odolný, hoci viaceré banky by zaznamenali stratu (Klacso, 2011). Okrem toho analýza senzitivity bankového sektora na zmeny úrokových sadzieb (NBS, 2010, Box 2) ukázala možný nepriaznivý dopad zníženia strmosti úrokovej krivky spôsobeneho výraznejším rastom krátkodobých sadzieb v porovnaní s dlhodobými na čisté úrokové príjmy bánk. Výsledný efekt takýchto zmien by však výrazne závisel od miery vzájomnej konkurencie medzi bankami na strane úverov aj vkladov.

RIZIKÁ BUDÚCEHO EKONOMICKÉHO RASTU V GLOBÁLNOM KONTEXTE

Tretím fenoménom globálneho vývoja, ktorý by mohol ovplyvniť stabilné fungovanie domáceho bankového sektora, sú viaceré pretrvávajúce riziká budúceho ekonomického rastu v globálnom kontexte. Napriek tomu, že vývoj v roku 2010 a na začiatku roku 2011 vykazoval mnohé pozitívne črty, stále zostáva možnosť realizácie nepriaznivejších scenárov. Okrem vyššie uvedených fiškálnych deficitov v niektorých krajinách EÚ môže byť rizikom opätovné prehĺbovanie obchodných nerovnováh medzi rozvinutými a rozvojovými krajinami. Aktuálny vývoj ukázal, že čiastočné zníženie týchto ne-

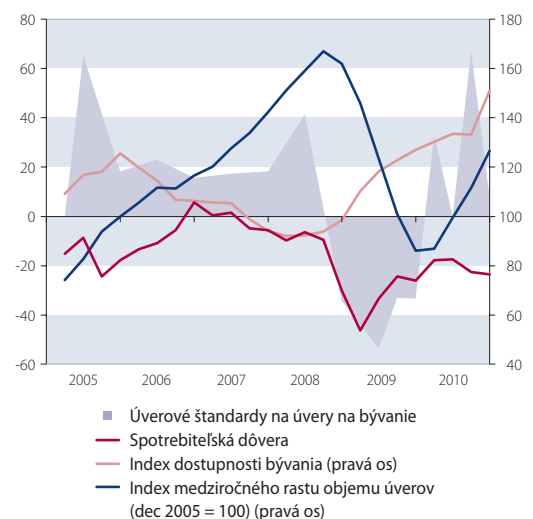
rovnováh, ktorého sme boli svedkom v čase krízy, malo do veľkej miery iba cyklický, nie štrukturálny charakter. Rizikom je udržateľnosť fundamentov aktuálneho ekonomického rastu. Oživenie rastu spotreby domácností v USA je síce pozitívnym signálom, avšak tento rast bol viac financovaný opätovným rastom zadĺženia ako prostredníctvom príjmov. Vysoké tempá rastu vo viacerých rozvojových krajinách pôsobia optimisticky, ale tok špekulatívnych investícií do týchto krajín môže nafúknuť cenové bubliny, prostredníctvom menového kanála znevýhodniť domácich exportérov a pôsobiť destabilizujúco v prípade akejkoľvek zmeny sentimentu investorov.

ZMENY NA TRHU ÚVEROV DOMÁCNOSTIAM

Po analýze globálneho ekonomického prostredia je potrebné doplniť makroprudenciálny pohľad o riziká plynúce z domáceho trhu úverov. Prípadné riziká by sa mohli týkať buď oslabeného ekonomického prostredia spojeného s vyššou mierou kreditného rizika alebo naopak, príliš prudkého oživenia ekonomiky spojeného s podcenením rizík na strane bánk či ich klientov.

Vzhľadom na vývoj v roku 2009 je pozitívne, že rok 2010 a najmä jeho druhá polovica, sa niesli v znamení razantného oživenia trhu úverov domácnostiam. Vzhľadom na kombináciu viacerých faktorov išlo predovšetkým o úvery na bývanie. Základným faktorom rastu bolo spomínané zlepšenie celkovej makroekonomickej situácie, ktorá čiastočne uvoľnila tlak na trhu práce a prispela k určitej zmene očakávaní na trhu nehnuteľností. Druhým faktorom prispievajúcim k rastu úverov bolo zintenzívnenie konkurencie, ktoré do veľkej miery súviselo s rozdielnou reakciou bánk na krízu v roku 2009. Práve zmeny v štruktúre konkurencie v druhej polovici roka 2010 viedli k postupnému uvoľneniu úverových štandardov. Týkalo sa to napríklad aj miery zabezpečenia úveru nehnuteľnosťou (tzv. *Loan to value ratio* – LTV). Počas roka 2010 významne vzrástol podiel úverov, pri kto-

Graf 4 Úvery na bývanie v širšom kontexte

Zdroj: NBS, ŠÚSR, vlastné výpočty.

rých banky pripustili vyšší pomer hodnoty úveru k hodnote zabezpečenia. V tomto období zároveň klesali úrokové sadzby na úvery na bývanie. Treba však pripomenúť, že pokles úrokových sadzieb na nové úvery na bývanie, ktorý nastal najmä v dôsledku vyššej konkurencie, by nebol možný bez predchádzajúceho významného poklesu medzibankových sadzieb v roku 2009.

ŠPECIFIKÁ AKTUÁLNEHO VÝVOJA

Napriek tomu, že v druhej polovici roka 2010 sme boli svedkami rastu úverov na bývanie, ktorý z hľadiska objemu poskytnutých úverov pripomínal vývoj v období 2007 až 2008, je potrebné upozorniť na viaceré zásadné rozdiely.

Po prvé, index dostupnosti bývania (Rychtárik a Krčmár, 2010), ktorý možno zjednodušene chápať ako vzťah príjmov domácnosti a výšky splátky jej úveru závisiacej od cien nehnuteľností, dosahoval v období 2007 až 2008 minimálne hodnoty, čo poukazovalo na horšiu dostupnosť bývania financovaného prostredníctvom bankového úveru. Naopak, kombinácia disponibilného príjmu domácností, úrokových sadzieb a najmä cien nehnuteľností bola v roku 2010 na podstatne priaznivejšej hodnote. Vo všeobecnosti to znamená, že v poslednom roku bol pomer cien nehnuteľností k disponibilným príjmom domácností výrazne priaznivejší ako v období rokov 2007 – 2008. Technicky vzaté, kombinácia poklesu cien nehnuteľností o približne 18% a rastu disponibilných príjmov domácností o približne 10% viedla k relatívne miernejšiemu zaťaženiu rozpočtu domácností v prípade, že nehnuteľnosť kupovali na konci roka 2010.

Druhým rozdielom je spotrebiteľská dôvera, ktorá sa po prepade v roku 2009 spamätala len minimálne, čo súvisí najmä s pretrvávajúcou neistotou na trhu práce. Aj keď sa v roku 2010 objavili viaceré pozitívne signály, vývoj na trhu práce bol nejednoznačný. Navyše, zmenila sa štruktúra nezamestnaných, keď v porovnaní s rokom 2009 vo väčšej miere strácali prácu ľudia s vyššími príjmami, ktorí mali zároveň viac poskytnutých úverov. Pretrvávajúca neistota prispievala k vyššej opatrnosti domácností pri zadlžovaní sa. Táto zmena správania sa prejavila predovšetkým na pomalom raste spotrebiteľských úverov, minimálnej aktivite na trhu produktov splátkového predaja a značnom poklese lízingu. Možno preto predpokladať, že s určitou mierou sa opatrnosť prejavila aj pri úveroch na bývanie.

VPLYV ÚROKOVÝCH SADZIEB NA ÚVERY NA BÝVANIE

Tretím rozdielom je prostredie nízkych úrokových mier, ktoré sa čiastočne zohľadňuje aj v indexe dostupnosti bývania. V druhej polovici roka 2010 boli úrokové sadzby na úvery na bývanie nielen na nižšej úrovni ako v období 2007 až 2008, ale konkurencia ich ďalej znižovala, a to aj napriek rastu trhových úrokových sadzieb vo všetkých splatnostiach. V rámci eurozóny bolo Slovensko jediným priestorom, kde sa ku koncu roka 2010

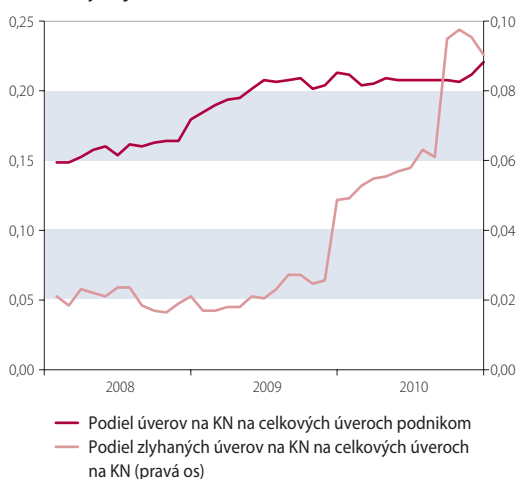
a na začiatku roka 2011 úrokové sadzby na úvery na bývanie pohybovali v protiklade s rastom ceny peňazí na medzibankovom trhu. Vzhľadom na relatívne nižšiu úroveň úrokových sadzieb pri fixácii na dlhšie obdobie sa zlepšila ich dostupnosť pre domácnosti, vďaka čomu sa zvýšil aj podiel úverov s dlhšou fixáciou. To je v priamom kontraste s obdobím 2007 až 2008.

Vyššie uvedené odlišné okolnosti rastu úverov na bývanie v druhej polovici roka 2010 v porovnaní s predkrízovým obdobím zakladajú aj dva základné rozdiely v chápaní kreditného rizika domácností a jeho makroprudenciálneho rozmeru.

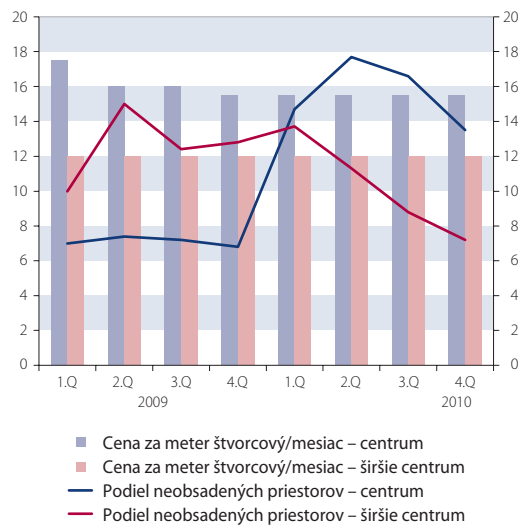
Za pozitívny rozdiel možno považovať fakt, že spomínaný nižší tlak splátok nových úverov na bývanie na rozpočet domácností (vyjadrený indexom dostupnosti bývania) vytvára predpoklad vyššej odolnosti domácností na prípadný ekonomický šok. Na tomto mieste však treba pripomenúť, že aktuálne úspory domácností môžu byť aktuálnou ekonomickou krízou negatívne ovplyvnené, čo by celkovú odolnosť domácností znižovalo. Na druhej strane, negatívny dopad krízy na finančnú situáciu domácností a s tým spojené kreditné riziko, bol v roku 2009 čiastočne kompenzovaný poklesom úrokových mier. Pokles úrokových sadzieb a s tým spojený pokles splátok úverov čiastočne prispel k zmierneniu dopadov makroekonomického vývoja. Takýto scenár však nemožno očakávať pri súčasnom vývoji.

Práve preto sa prostredie úrokových mier javí ako rizikový faktor s vyššou váhou. Úroveň úrokových sadzieb na úvery na bývanie je síce na historickom minime, ale očakávania pokiaľ ide o rast trhových sadzieb sa najmä v prvom štvrťroku 2011 zvýšili. Navyše, výsledky stresového testovania slovenského finančného sektora potvrdili vyššiu citlivosť na scenár, v ktorom nastáva kombinácia ekonomického útlmu a rastu úrokových sadzieb v dôsledku ponukovej inflácie (Klascó, 2011). Negatívny dopad úrokových sadzieb na schopnosť domácností splácať svoje záväzky nedokázala

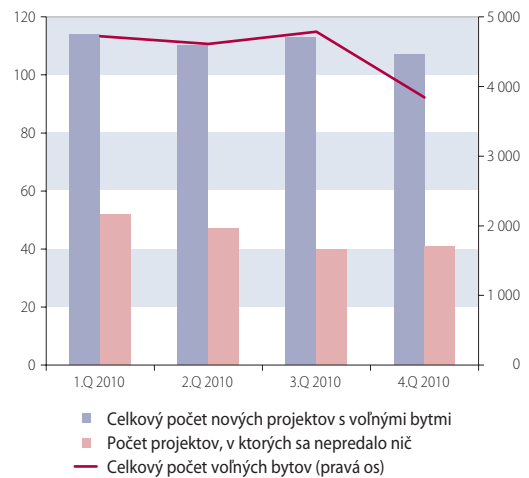
Graf 5 Vývoj úverov na komerčné nehnuteľnosti

Zdroj: NBS.
KN zahŕňajú aj segment hotelov.

Graf 6 Ceny a obsadenosť v BA v kancelárskom segmente (v %)

Zdroj: CBRE, vlastné výpočty.

Graf 7 Rezidenčný segment (v %)

Zdroj: Lexus, vlastné výpočty.

dostatočne kompenzovať ani spomínaná skutočnosť, že v poslednom období rástol podiel úverov s dlhšou fixáciou úrokovej miery.

TRH KOMERČNÝCH NEHNUTELNOSTÍ

Trh komerčných nehnuteľností je úzko prepojený s makroprudenciálnymi rizikami. Dôvodom je najmä vysoká citlivosť tohto trhu na makroekonomický vývoj a zároveň relatívne veľká koncentrácia projektového financovania v portfóliách bánk.

Napriek tomu, že počas roka 2009 nenastali významné zlyhania úverov v segmente komerčných nehnuteľností, tieto úvery banky vnímajú ako rizikovejšie a vývoj finančnej situácie jednotlivých projektov banky podrobne sledujú. Reakciou bánk bolo zásadné sprísnenie podmienok financovania nových projektov, čo spôsobilo zastavenie rastu objemu nových úverov. V roku 2010 pokračovala komplikovaná situácia, ktorá sa prejavila väčšími zlyhaniami najmä v segmente hotelových projektov.

Navyše, špecifickými rizikovými faktormi slovenského trhu komerčných nehnuteľností sú vysoká koncentrácia na strane developmentu, slabšia transparentnosť v porovnaní s okolitými tržmi a nízka likvidita trhu, ktorá komplikuje ocenenie nehnuteľností.

Pri analýze kreditného rizika, ktorému banky čelia prostredníctvom úverovania projektového financovania, nie je postačujúce vychádzať z informácií o zlyhaných úveroch. Dôvodom je, že viaceré úvery v tomto segmente nie sú považované za zlyhané vďaka predĺženiu ich splatnosti, hoci je pravdepodobné, že pre veriteľa by bolo problematické splatiť úver v zmysle pôvodne dohodnutých podmienok. Makroprudenciálny pohľad preto obsahuje aj sledovanie trhu komerčných nehnuteľností ako takého.

Pre segment kancelárskych priestorov bolo charakteristické zastavenie rastu nových priestorov, vyplývajúce z celkovo vyššej opatrnosti na

trhu, najmä v prípade financujúcich bánk. Keďže ponuka kancelárskych priestorov ostala určitý čas v podstate konštantná, miera neobsadenosti klesla aj napriek oslabenému dopytu. Vzhľadom na rozdielnu cenovú úroveň v rôznych častiach Bratislavy nastali aj vnútorné pohyby medzi využitím centra a širšieho centra.

V rezidenčnom segmente sa situácia zlepšila len mierne, keďže klesol počet voľných bytov. Hlavným problémom však ostávajú konkrétne projekty, ktoré majú problémy s predajnosťou. Dôvodom je buď ich luxusný charakter spojený s príliš vysokou cenou, alebo nekvalitné architektonické riešenie daného projektu.

Z makroprudenciálneho pohľadu je dôležité, že celková situácia v kancelárskom aj rezidenčnom segmente sa zlepšila, čo zvyšuje pravdepodobnosť splácania úverov poskytnutých na dané projekty. Navyše, na strane bánk aj developerov nastala čiastočná korekcia v kritériách hodnotenia kvality projektu, ktorá zakladá zdravšie predpoklady ďalšieho rozvoja tohto trhu, minimálne v najbližšom čase. Napriek tomu ostáva trh komerčných nehnuteľností jedným z hlavných rizík, ktorému čelí slovenský bankový sektor.

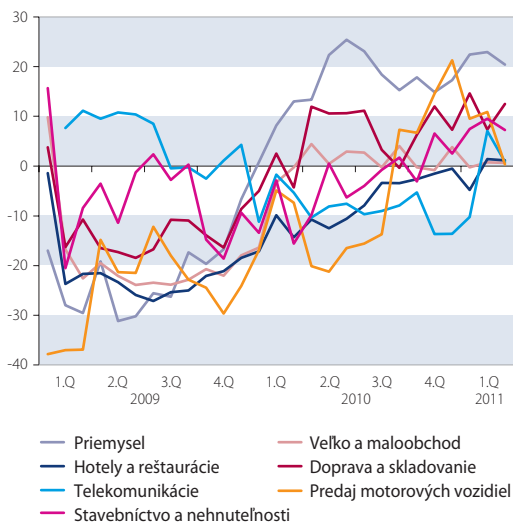
RIZIKO V ÚVEROCH PODNIKOVÉMU SEKTORU

Portfólio úverov podnikom (bez komerčných nehnuteľností) má v bankovom sektore veľkú váhu, tvorí takmer štvrtinu všetkých aktív a takmer polovicu všetkých úverov. Navyše vo viacerých bankách sa toto portfólio vyznačuje pomerne vysokou mierou koncentrácie z hľadiska protistrán. Preto má vývoj rizík v týchto úveroch zásadný vplyv na fungovanie bankového sektora.

Tak ako sme uviedli pri komerčných nehnuteľnostiach, informácia o zlyhaných úveroch nie je dostatočná pri posudzovaní miery kreditného rizika. Preto je dôležité priamo sledovať vývoj na strane podnikov. Na rozdiel od komerčných ne-

Graf 8 Rast tržieb v jednotlivých odvetviach (v %)

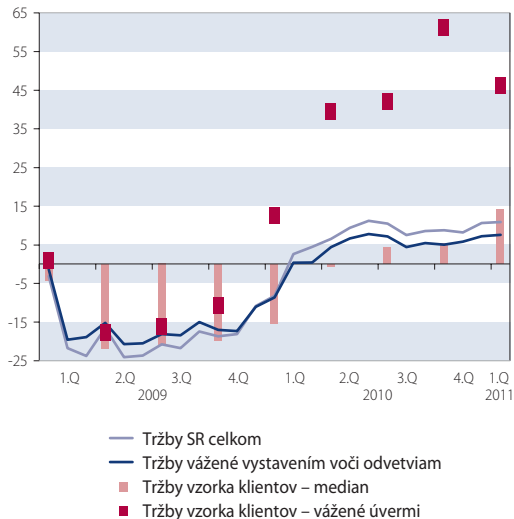

Zdroj: ŠÚSR.

hnuteľností, v ktorých išlo o relatívne malé a homogénny trh, pri analýze podnikov narážame na dva problémy. Prvým je vysoká heterogenita vývoja v jednotlivých odvetviach a v individuálnych podnikoch vzhľadom na ich odvetvie, veľkosť podniku alebo typ vlastníctva. Príkladom je hlboký prepad priemyslu v roku 2009 a následný rýchly vzostup, zatiaľ čo stavebníctvo zaznamenalo pomalší pokles a ešte pomalšie oživovanie.

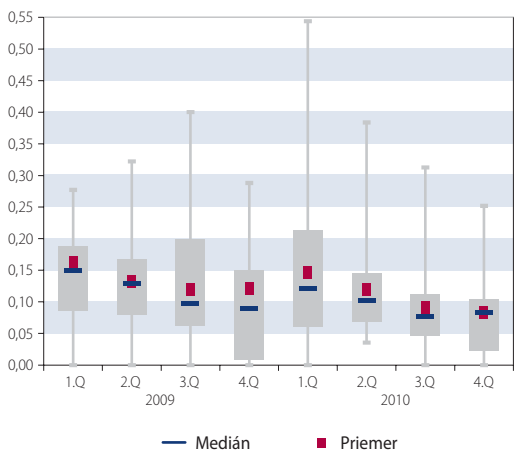
Druhým problémom je selekcia podnikov bankami v rámci definovanej kategórie. Inými slovami, ak aj skupina podnikov (napr. definovaná odvetvím) vykazuje určitý trend, nie je možné tento trend symetricky aplikovať na podniky financované domácim bankovým sektorom. Tento jav je možné rozdeliť na štyri úrovne pohľadu na analýzu vývoja kreditného rizika v podnikovom sektore. Prvou je celkový vývoj aktivity všetkých slovenských podnikov. Tento trend definuje celkové dianie v podnikovom sektore. Druhou je odraz tohto vývoja podľa významu jednotlivých odvetví v portfóliách bánk. Tu vidíme, že banky vo väčšej miere financujú menej cyklické odvetvia. Tretou úrovňou je sledovanie aktivity podnikov, ktoré sú zároveň klientmi bánk. Tento prístup zohľadňuje rozdiely medzi individuálnymi podnikmi patriacimi do jedného odvetvia. Štvrtým, rozhodujúcim pohľadom je zohľadnenie rozdielného objemu úverov, ktoré banky poskytli jednotlivým podnikom. Inými slovami, banky poskytujú úver (i) v rámci ekonomiky, (ii) do určitého odvetvia, (iii) vybraným podnikom v daných odvetviach a (iv) týmto podnikom poskytnú rozdielnu výšku úverov. Ako indikuje graf 9, banky vo väčšej miere financovali nielen menej cyklické odvetvia, ale v rámci týchto odvetví najmä zdravšie podniky. V porovnaní s celkovým podnikovým sektorom zaznamenali podnikoví klienti bánk miernejší pokles aktivity v roku 2009 a zároveň rýchlejšie a výrazne razantnejšie oživenie v roku 2010.

Graf 9 Medziročný rast tržieb podnikom: vystavenie bankového sektora (v %)

Zdroj: NBS, ŠÚSR, vlastné výpočty.

Graf 10 Úvery v riziku (v %)

Zdroj: NBS, ŠÚSR, vlastné výpočty.

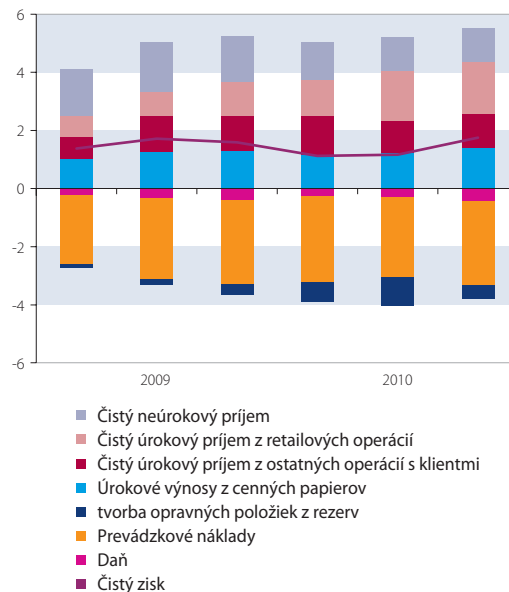
Zvislá os uvádza podiel úverov v riziku na celkovom objeme portfólia úverov podnikom. Graf zobrazuje časový vývoj rozdelenia uvedenej ukazovateľa v bankovom sektore (priemer, medián, medzikvartilové rozpätie, minimum, maximum).

Agregované sledovanie aktivity podnikov, ktoré sú zároveň klientmi bankového sektora, však nie je dostatočné, keďže nezohľadňuje rozdiely v kvalite portfólií jednotlivých bánk. Vzhľadom na rozdielnu bonitu klientov v rôznych bankách, zaviedla NBS ukazovateľ Úvery v riziku (NBS, 2011). Tento ukazovateľ indikuje, akú časť portfólia banky tvoria klienti so zhoršenou finančnou situáciou.

Ako naznačuje graf 10, zlepšenie aktivity podnikového sektora sa prejavilo vo väčšine bánk. Oproti predchádzajúcim mesiacom klesol nielen priemer ukazovateľa Úvery v riziku, ale aj jeho maximálna hodnota. Tento fakt je potešujúci najmä vzhľadom na skutočnosť, že veľká časť najvýznamnejších exportne orientovaných podnikov nie je klientom domácich bánk, ale v čoraz väčšej miere využíva financovanie prostredníctvom vlastnej skupiny. Podobná situácia je bežná

Graf 11 Vývoj čistého zisku a jeho štruktúry za prvý štvrťrok jednotlivých rokov (v mld. EUR)

Zdroj: NBS.

aj v iných ekonomikách, kde sú viaceré významné podniky vlastnené zahraničnými korporáciami (Geršl a Hlaváček, 2007).

Z makroprudenciálneho pohľadu sú dôležité najmä dve skutočnosti. Po prvé, napriek faktu, že domáce banky nemajú príležitosť financovať najbonitnejšie podniky, v ich portfóliách prevláda vystavenie voči podnikom, ktoré postihla kríza v relatívne menšej miere. Po druhé, ekonomické oživenie v roku 2010 sa postupne prejavilo vo

všetkých sledovaných podnikových odvetviach, čo vytvára predpoklady na plošné ozdravenie úverových portfólií.

TVORBA ZISKU V BANKOVOM SEKTORE

Na udržanie finančnej stability bankového sektora je podstatné, aby mali banky dostatočný kapitálový vankúš na krytie prípadných strát, resp. ďalších aktivít najmä na úverovom trhu. Nevyhnutným predpokladom je aj stratégia vykonávania bankových činností v takej forme, aby dokázala generovať zisk v dostatočnej výške. Z tohto hľadiska možno vývoj ziskovosti v roku 2010 a na začiatku roku 2011 hodnotiť pomerne optimisticky. Po krízovom roku 2009 banky dokázali v roku 2010 opäť zvýšiť tvorbu zisku. K tomu im výrazne pomohli najmä rastúce príjmy z retailových operácií, predovšetkým vďaka rastu objemu retailových úverov a klesajúcej nákladovosti vkladov. Pokles príjmov z operácií s podnikmi banky čiastočne nahradili úrokovým výnosom z dlhových cenných papierov. Priaznivý vplyv mal aj čiastočný pokles nákladov na krytie strát zo zlyhaných úverov, hoci tie zostali ešte na zvýšenej úrovni.

V roku 2011 pozitívne trendy v ziskovosti bankového sektora pokračovali a zisk za prvý štvrťrok dosiahol predkrízovú úroveň. Z hľadiska medziročného porovnania k tomu prispel predovšetkým ďalší pokles nákladov na tvorbu opravných položiek, najmä v portfóliu retailových úverov. Tempo rastu čistých úrokových výnosov z retailového sektora sa však v porovnaní s rokom 2010 spomalilo. Bolo to spôsobené jednak rastom objemu vkladov, jednak poklesom výnosovosti retailových úverov v dôsledku rastúcej konkurencie medzi bankami v uplynulých mesiacoch.

Literatúra:

1. Klacso, J. [2011]: Výsledky makro-stresového testovania slovenského finančného sektora. In: Biatic, ročník 19, 4/2011. Bratislava 2011.
2. Rychtárik, Š. – Krčmár, M. [2011] Vývoj na trhu úverov na bývanie a jeho interpretácia In: Nehnutelnosti a bývanie 2010 / Číslo 2. Bratislava, 2010. ISSN 1336-944X.
3. Geršl, A. – Hlaváček, M. [2007] Foreign direct investment and the Czech corporate sector: potential risks to financial stability. In: FSR 2006, CNB, pp. 80-88.
4. NBS [2010]: Analýza bankového sektora z hľadiska obozretnosti na makroúrovni, september 2010.
5. NBS [2011]: Analýza slovenského finančného sektora za rok 2010.

Platobný styk – nekonečný príbeh

Ing. Peter Holička
Národná banka Slovenska

Payment systems have constantly been developing and changing. Those in Slovakia have recently been adjusted both to the economic and political environment as well as to the global developments and trends in this area.

Already in the early 1990s, NBS promoted the development of payment cards as a means of payment. Later, preparations for the euro introduction and the currency conversion initiated the most changes to the payment systems in Slovakia. After joining the European Union, Slovakia started to participate in the TARGET project and adjusted its local objectives to the common targets of the Eurosystem. Nevertheless, the most important changes in our payment systems took place shortly before and after the introduction of the euro (in 2009), particularly in cash and cashless area.

Since then, many far-reaching changes have occurred again which NBS has to accept, prepare and implement (TARGET2, SEPA). All in all, this area is in a permanent state of development which brings about extensive changes...

Jednou z oblastí, kde má NBS už od svojho vzniku dôležité a nezastupiteľné postavenie je oblasť platobného styku. Aj keď sa dikcia zákona o Národnej banke Slovenska časom mení, platilo a stále platí, že koordinuje jeho rozvoj, má postavenie regulátora a stará sa o bezporuchový a hladký chod platobného styku v krajine.

TRI ETAPY

História od roku 1993 dokazuje, že vývoj v tejto oblasti je ako nekonečný príbeh. Po dosiahnutí jedného cieľa sa objaví ďalší, nemenej náročný, ako ten predchádzajúci. Tak to bolo v 90. rokoch 20. storočia, a tak to je aj dnes, na začiatku druhej dekády 21. storočia. Celý vývoj od roku 1993 až do súčasnosti je možné rozdeliť na 3 základné etapy:

- I. etapa – od vzniku Slovenskej republiky (1. 1. 1993) po vstup do Európskej únie (máj 2004),
- II. etapa – od vstupu do Európskej únie (máj 2004) po prijatie eura (1. 1. 2009),
- III. etapa – od prijatia eura (1. 1. 2009) až po súčasnosť.

Po vzniku Slovenskej republiky bolo nevyhnutné vyriešiť hlavne úspešné osamostatnenie sa v oblasti klíringu a zúčtovania medzi bankami, zachytiť a naštartovať správne trendy rozvoja v oblasti retailových platobných nástrojov. NBS a komerčné banky založili Bankové zúčtovacie centrum Slovenska, a. s., ktoré ihneď po menovej odluke Českej a Slovenskej republiky prevzalo úlohu klíringového operátora pre všetky medzibankové platby v SR. Túto funkciu Bankové zúčtovacie centrum plnilo spoľahlivo 10 rokov až do konca roku 2002, kedy funkciu prevzala NBS. V tom čase sa rodili základy efektívneho, bezpečného platobného systému nášho štátu. Vo svojej podstate išlo o spoločnú technickú platformu, ktorá umožňovala spracovať veľký počet platieb

medzi jednotlivými bankami, férový a efektívny prístup novovznikajúcich komerčných bánk do existujúceho platobného systému. Vyrovnanie platieb bolo zabezpečené prostredníctvom tzv. central bank money, t. j. aktívami bánk vedenými v NBS.

ŠEKY ALEBO KARTY?

Národná banka Slovenska vždy uplatňovala svoje postavenie koordinátora prostredníctvom úzkej spolupráce s bankovým sektorom. Svoje strategické rozhodnutia vydávala nie od „zeleného stola“, ale vždy po dôkladnom prediskutovaní so zástupcami bankového sektora. Okrem toho samozrejme dôležitým podkladom k rozhodnutiam bol monitoring aktuálneho diania v oblasti platobného styku v Európe a aj vo svete. Príkladom veľmi dôležitého strategického rozhodnutia a usmernenia vývoja boli šeky. Vývoj v krajinách, v ktorých malo používanie šekov dlhoročnú tradíciu, poukazoval na snahu obmedzovať ich používanie, a tým znižovať ich počet. Dôvodom bol náročný a nákladný obeh množstva ton papiera po celej krajine. Aj tu existovala nevyhnutnosť klíringu, ale s obrovským množstvom papiera a následného finančného sprôvnania. Krajiny ako USA, Veľká Británia, Francúzsko neustále presadzovali politiku znižovania používania šekov, ako platobného nástroja. Musíme uviesť, že snaha znížiť podiel šekových transakcií trvá do dnešných čias. Dôvodov, prečo používať šeky, je viac, ale dôležité je silno zakorenená tradícia. V Slovenskej republike sa začiatkom 90. rokov 20. storočia tiež objavovali náznaky snahy zavedenia šekov, napr. v podobe zaručeného šekového systému. NBS nepodporila vývoj šekov, naopak podporovala platobnú kartu, ako platobný nástroj, ktorý mal v tom čase vzrastajúcu obľúbenosť. Je nutné podotknúť, že

podporovala rozvoj najmä debetných platobných kariet. Dôvodov bolo viac – jedným z nich bola neexistujúca dostatočne dlhá história klientov. Ďalším bola rastúca dostupnosť vysoko výkonnej výpočtovej techniky. Tento vývoj plne podporovali komerčné banky, a tak obdobie šekov skončilo skôr, ako stihlo začať. Ani s odstupom rokov nie je možné hodnotiť toto rozhodnutie nijako inak, ako správne. A tak sa okrem hotovosti, bezhotovostných foriem platieb (úhrada, inkaso), objavil ďalší rozšírený a obľúbený platobný nástroj – platobná karta. Samozrejme platobné karty tu boli už od konca 80. rokov 20. storočia, ale ich zásadné a masové rozšírenie nastalo až od rokov 90.

V počiatočkoch bola platobná karta používaná hlavne na výber hotovosti. Postupom času sa okrem využívania na výber hotovosti začala používať aj na platby. Až s postupným rastom počtu obchodníkov ochotných akceptovať platbu platobnou kartou, sa čoraz viac presadzovali bezhotovostné platby. Pre zaujímavosť treba podotknúť, že až v roku 2010, teda po viac ako 20 rokoch vývoja platobných kariet na Slovensku, sa pomer zmenil a historicky prvýkrát počet platieb prevýšil počet výberov hotovosti.

Rozvoj kreditných platobných kariet sa začal krátko pred rokom 2000. Ku koncu roku 2010 bolo na Slovensku vydaných 5 mil. platobných kariet, pričom každá piata bola kreditná platobná karta. Klienti bánk mohli v roku 2010 na území Slovenskej republiky využívať už sieť 2363 bankomatov a 37 459 platobných terminálov.

K usmerňovaniu vývoja využívala NBS okrem iného aj všeobecne záväzné právne predpisy. Oblasť platieb medzi bankami regulovala Vyhláška NBS č. 275/1994 Zb. o zásadách platobného styku medzi bankami. K usmerneniu vzťahu banky a klienta vydala už v roku 1993 tzv. Všeobecné obchodné podmienky, ktorými sa určujú zásady vedenia účtov klientov v bankách a zásady vykonávania platobného styku a zúčtovania na týchto účtoch.

Koncom 90. rokov 20. storočia bol vývoj platobného styku v Slovenskej republike v súlade s trendmi, ktoré sme zaznamenávali vo vyspelých krajinách, a ktoré hlavne vyhovovali domácim potrebám. Tomuto vývoju zodpovedala aj existujúca legislatíva. Keďže sa teda zdalo, že vývoj a smerovanie v oblasti platobného styku je jasné a nedeje sa už formou náhlych a revolučných zmien, objavili sa dva nové fenomény. Po prvé náhla, rýchlo rastúca popularita projektov tzv. elektronických peňazí (elektronická peňaženka) a po druhé začínajúce predvstupové rozhovory v rámci jednotlivých kapitol v súvislosti s pripravovaným vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie.

ELEKTRONICKÁ PEŇAŽENKA

Elektronická peňaženka bola v podstate čipová aplikácia v platobnej karte, ktorá mala umožniť „nabiť“ kartu peniazmi, napr. v bankomate, a následne ju použiť pri platení. Malo ísť o pokrytie tej časti trhu, v ktorom sa vykonávali hlavne platby malých hodnôt, teda hodnôt platených hlavne

mincami, napr. platba v automate na cestovné lístky mestskej hromadnej dopravy, a pod. V tom čase existovali v niektorých krajinách Európy projekty s teritoriálne obmedzenou platnosťou, ale neexistoval celonárodne rozšírený produkt, ktorý by všeobecne obyvateľstvo používalo. NBS zriadila expertnú pracovnú skupinu, ktorej členmi boli aj externí odborníci na oblasť platobných kariet, čipových technológií, a pod. Na základe výsledkov tejto pracovnej skupiny prijala NBS Opatrenie NBS č. 2/1998, ktorým sa ustanovili podrobnosti o vydávaní a správe platobného prostriedku elektronickej peňaženky a regulovali prípadné vydávanie a rozšírenie tohto nového produktu.

V rámci príprav na vstup do Európskej únie bolo potrebné zosúladiť domácu legislatívu s legislatívou Európskeho spoločenstva. Pripravoval sa zákon, ktorý by upravil oblasť platobného styku v celom rozsahu, t. j. od vzťahu medzi bankou a klientom prevzatím zásad tzv. Všeobecných obchodných podmienok, cez vykonávanie platobného styku medzi bankami prevzatím zásad v tom čase platnej Vyhlášky NBS č. 275/1994 Zb., až po aproximáciu práva Európskej únie pre oblasť platobného styku. Tak od 1. 1. 2003 nadobudol účinnosť zákon č. 510/2002 Z. z. o platobnom styku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. V oblasti infraštruktúry platobného systému sa udiala ešte jedna významná zmena. Od 1. 1. 2003 začala NBS prevádzkovať systém medzibankového klíringu a zúčtovania pod názvom SIPS (*skratka z angl. Slovak Interbank Payment System*).

VSTUP DO EÚ A S TÝM SÚVISIACE ZMENY

Vstup do Európskej únie v máji 2004 priniesol NBS zmeny v systéme jej práce. Ako člen Eurosystemu (ESCB) sa v oblasti platobného styku zapojila do práce v tom čase už existujúcich projektov. Jedným z významných bol v tom čase projekt novej generácie platobného systému TARGET (Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System) označovanom ako TARGET2. Postupne musela NBS zosúladiť lokálne ciele s cieľmi spoločnými s ESCB. Každopádne sa mohlo zdať, že bola dosiahnutá ďalšia významná etapa vo vývoji platobného styku u nás a istý čas bude situácia bez zásadnejších zmien. Opak bola pravda. Okrem projektu TARGET2 sa začali v Európskej komisii práce na novej legislatíve, ktorej cieľom bolo harmonizovať postupy v jednotlivých členských krajinách EÚ pri poskytovaní služieb platobného styku. Začali sa práce na Smernici o platobných službách. V obidvoch prípadoch, t. j. v prípade TARGET2 aj novej smernici, NBS bola zapojená do týchto prác, čo bolo veľmi dôležité, pretože mala množstvo informácií, ktoré sa ukázali byť veľmi potrebné na stanovenie stratégie ďalšieho vývoja. V čase, keď sa začínala migrácia účastníkov systému TARGET na novú generáciu systému (október 2007) a nadobudla účinnosť Smernica o platobných službách (november 2007), sa v Slovenskej republike intenzívne pracovalo na prijatí novej meny euro. Začali sa

prípravné práce na zmenách, ktoré od roku 1993 nemali v oblasti hotovostného aj bezhotovostného platobného styku obdobu. Bol prijatý Národný plán zavedenia euro v Slovenskej republike. Bolo nutné stanoviť stratégiu krokov a zmien v oblasti infraštruktúry platobného systému. V oblasti bezhotovostnej bolo základnou úlohou tejto stratégie pripojiť sa na platobný systém TARGET2, a vykonať všetky s tým súvisiace potrebné zmeny v infraštruktúre platobného systému. Medzibankový platobný systém SIPS upraviť na prácu s novou menou, a tiež upraviť jeho funkcionality. Prijatím eura sa mal stať pridruženým systémom systému TARGET2. Tým sa mala zmeniť aj jeho základná charakteristika – už nemal byť systémom určeným na klíring a vyrovnanie, ale len na klíring, mal sa stať systémom určeným pre retailové klientske transakcie. Jeho názov sa mal zmeniť na EURO SIPS. Súčasťou stratégie bolo presmerovať všetky platby menovo-politického charakteru, platby medzibankové, do systému TARGET2. Záverečné vyrovnanie pozícií vypočítaných v systéme EUROSIPS sa malo realizovať v systéme TARGET2. Vo všetkých komerčných bankách, ako aj v NBS, bolo nutné vynaložiť obrovské úsilie na úpravu vlastných informačných systémov, na prípravu procesov, ktoré súviseli so zabezpečením novej meny.

PRIJATIE EURA A NOVÉ ÚLOHY

Veľkou skúškou pripravenosti v oblasti bezhotovostného platobného styku boli posledné dni roku 2008 a prvé dni roku 2009. Dnes už vieme povedať, že všetko išlo bezchybne, presne tak, ako to bolo dlho predtým plánované. Viac ako 3 roky usilovných priprav všetkých zúčastnených sa zúročilo. To, že nie dlho po polnoci bolo možné z bankomatov vybrať už hotovosť v eurách, berieme ako samozrejmosť. Nenastal žiadny problém ani v oblasti bezhotovostných prevodov v novej mene, ani pri platbách platobnými kartami. Aj to berieme ako samozrejmosť. Všetko toto svedčí o tom, že sa oplatilo veľmi náročné, dlhodobé prípravy.

Po prvých dňoch eufórie a radosti z dosiahnutého výsledku sa kolesá nekonečného príbehu opäť rozkrútili. Opäť sa „objavili“ dve úlohy, ktoré bolo nevyhnutné riešiť. Jedna krátkodobá, znamenala v roku 2009 transponovať smernicu Európskeho parlamentu a Rady o platobných službách na vnútornom trhu do právneho poriadku SR. Hlavným cieľom smernice bolo vytvoriť jednotný platobný trh v rámci Európskeho spoločenstva zavedením harmonizovaného právneho rámca na poskytovanie platobných služieb. Druhá úloha patrí k tým dlhodobejším. Ide o realizáciu projektu SEPA do praxe. Okrem toho sa NBS zapojila do projektu T2S (*TARGET2 Securities*).

SEPA – Single Euro Payments Area – jednotná oblasť platieb v eurách je vo svojej podstate ambiciózný projekt, ktorý bude mať podobne široký dosah na každého z nás podobne, ako malo

zavedenie spoločnej meny euro. Je reakciou na fragmentáciu európskeho trhu bezhotovostných platieb malých hodnôt, ktorú v tejto oblasti od vzniku spoločnej meny zaznamenávame. Každý štát eurozóny vykonáva domáce platby oveľa efektívnejšie a rýchlejšie, ako to je pri cezhraničných platbách medzi jednotlivými štátmi. Toto neprispieva k predstave tvorby spoločného trhu, ktorý by mal umožniť voľný pohyb tovaru a služieb. Hlavným poslaním SEPA je teda vytvorenie oblasti, kde rozdiel medzi domácimi a cezhraničnými platbami prestane existovať – všetky bezhotovostné platby v eurách v rámci krajín eurozóny budú považované za domáce platby. K tomu by mala slúžiť spoločná sada platobných nástrojov, štandardov a procedúr. Z platobných nástrojov ide o úhradu (*SCT – SEPA credit transfer*), inkaso (*SDD – SEPA direct debit*) a platobné karty. Pre každý nástroj sa vytvorili knihy pravidiel (*rulebooks*), ktoré popisujú úlohy a zodpovednosti zúčastnených strán, obchodné a prevádzkové pravidlá, ako aj legislatívny a právny rámec pre platobný nástroj. Regulujú vzťahy medzi bankami, a tým ponechávajú priestor na súťaž vo vzťahu banka-klient. Cieľom je, aby v rámci SEPA mohli zákazníci vykonávať platby v rámci celej eurozóny tak efektívne a bezpečne, ako v súčasnosti v rámci jednotlivých národných platobných systémov.

Projekt SEPA priniesie štrukturálne zmeny v celej Európskej únii, hlavne však v krajinách eurozóny. Veľmi dôležitá bude úprava retailových platobných infraštruktúr, aby existovala schopnosť vzájomnej spolupráce medzi týmito systémami. Migračný proces v jednotlivých krajinách by mal byť koordinovaný na celonárodnej úrovni. Na Slovensku plní túto funkciu Výbor pre SEPA. Koordinácia sa vykonáva prostredníctvom národného implementačného plánu s názvom Zavedenie SEPA v Slovenskej republike. V súčasnosti sa schvaľuje jeho najnovšia verzia.

Národná banka Slovenska už v minulosti prijala veľmi dôležité strategické rozhodnutie upraviť platobný systém EUROSIPS na systém zodpovedajúci požiadavkám SEPA. Toto je súčasťou národného implementačného plánu.

Keďže trh nedokázal naplniť svoje pôvodné plány, v ktorých SEPA oblasť mala byť realitou od roku 2010, v súčasnosti sa pripravuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady, ktorým by sa okrem iného stanovil jednotný termín prechodu na SEPA, často označovaného ako tzv. konečný dátum (*end date, SMED – SEPA Migration End-Date*).

SEPA je zatiaľ poslednou, najnovšou a veľmi významnou zmenou, ktorá sa deje v oblasti bezhotovostného platobného styku. Svojím významom, rozsahom a dosahom patrí k najvýznamnejším v histórii platobného styku samostatnej Slovenskej republiky. Je opäť dôkazom, že vývoj v tejto oblasti nikdy nekončí, naopak neustále prináša zmeny, na ktoré je nutné reagovať. Je to nekonečný príbeh.

TARGET2-SK – platobný systém na spracovanie platieb veľkých hodnôt v SR po prijatí eura

Ing. Jozef Jerga
Národná banka Slovenska

The SIPS payment system, which we used before the introduction of the euro, fully satisfied the requirements of the domestic market, it was reliable and cost efficient. Currently, the system operates as a retail payment system called EURO SIPS. It processes a huge number of domestic retail customer transfers on a daily basis. After the introduction of the euro in the Slovak Republic, the country joined the second-generation TARGET2 system. Each bank has its own liquid account (the so-called RTGS account) in the system. However, the structure of the Slovak payment system has undergone frequent changes which reflect its participants' requirements as to its functionalities. Consultations with users on the introduction of the ISO 20022 standard in TARGET2 have started simultaneously with the initiative for the establishment of the TARGET2-Securities system, which is being developed by the Eurosystem. Another initiative is linked with the SEPA project, which introduces a single format of customer credit transfer orders, direct debits and payment cards.

Spoločnou menou eurozóny platíme na Slovensku už vyše viac ako dva roky. Mnohí z nás aj po 1. januári 2009 z času na čas objavili v zabudnutom vrecku kabáta či kabelke slovenskú bankovku alebo mincu, s rôznymi pocitmi. Od hnevu na vlastnú zabudlivosť, úsmevu či veľkej radosti – od závislosti hodnoty nájdenej bankovky, až po istú nostalgiu a pripomenutie si, ako tá hotovosť v našej peňaženke kedysi vyzerala.

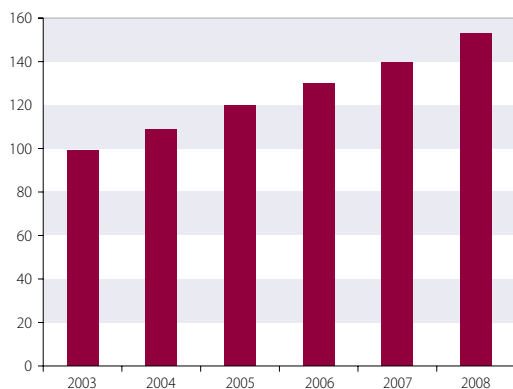
Asi si kladiete otázku, prečo takýto úvod, keďže názov článku napovedá, že témou je platobný systém – a teda svet bezhotovostných transferov. Nuž preto, lebo otázku, aký bol platobný systém pred a po zavedení eura, si kladú mnohí občania Slovenska asi iba pri pocite bezradnosti a už vôbec nenájdu odpoveď vo svojom vrecku.

ŠTASTNÉ ROKY SIPS

Vo všeobecnosti možno pod pojmom platobný systém rozumieť akýkoľvek systém, ktorý na základe zmluvy uzatvorenej medzi účastníkmi platobného systému a spoločných pravidiel systému, zabezpečí vykonanie prevodných príkazov. Pred vstupom do menovej únie NBS už od roku 2003 prevádzkovala jediný medzibankový platobný systém na Slovensku – SIPS (*Slovak Interbank Payment System*). Banky prostredníctvom neho realizovali svoje bezhotovostné prevody (veľkoobchodné medzibankové prevody), ako aj prevody svojich klientov (maloobchodné klient-ske prevody) v slovenských korunách a na území Slovenskej republiky.

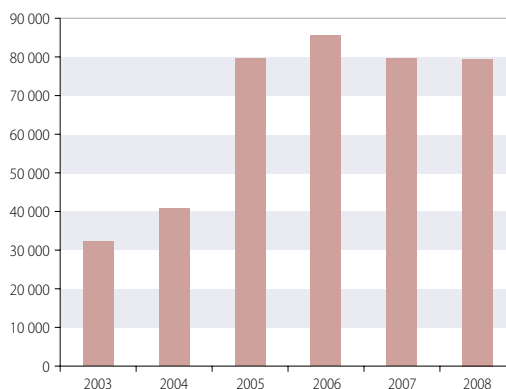
Systém SIPS bol RTGS (*Real Time Gross System – systém hrubého zúčtovania v reálnom čase*) systémom, to znamená, že umožňoval vyrovnanie pre-

Graf 1 Počet platieb spracovaných v SIPS (v r. 2003 – 2008, v mil.)

Zdroj: NBS.

Graf 2 Hodnota platieb spracovaných v SIPS (v r. 2003 – 2008, v mld. Sk)

Zdroj: NBS.

vodných príkazov v reálnom čase a s okamžitou platnosťou.. Vyrovnanie sa realizovalo na účtoch centrálnej banky, a preto tento systém v sebe pre účastníkov neskrýval žiadne úverové riziko. Právom teda možno povedať, že SIPS bol vtedy výborným, spoľahlivým a tiež nákladovo efektívnym platobným systémom, ktorý plne vyhovoval potrebám domáceho trhu.

ZMENY KVÔLI EURU

Nebyť toho, že zmeny v domácej platobnej infraštruktúre boli v súvislosti so vstupom Slovenska do európskej menovej únie nevyhnutné, systém SIPS by pravdepodobne dodnes fungoval bez výraznejších zmien v základných funkciách. Avšak jednou z podmienok pri vstupe novej krajiny do európskej menovej únie je pripojenie sa na európsky platobný systém.

TARGET2 je už druhou generáciou pôvodného systému TARGET, ktorým sa označuje spoločný transeurópsky systém hrubého zúčtovania prevodov v reálnom čase (*Trans-European Automated Real-time Gross Settlement Express Transfer System*). Do tohto platobného systému sú zapojené povinne všetky krajiny eurozóny a dobrovoľne aj niektoré ďalšie krajiny Európskej únie.

Príprava stratégie a postupu celého procesu transformácie existujúcej platobnej infraštruktúry na Slovensku nebol projekt jednoduchý a ani narýchlo uskutočnený. NBS s ním začala už v roku 2005, kedy bol prijatý Národný plán zavedenia eura v Slovenskej republike. Po interných analýzach a viacerých konzultáciách s účastníkmi bankového sektora, bola koncom roka 2006 schválená definitívna podoba stratégie v oblasti zmien v platobnej infraštruktúre. Tá naďalej počítala so systémom SIPS, avšak ako s platformou na spracovanie už len klientskych (maloobchodných) prevodov vo forme tzv. pridruženého systému k systému TARGET2 a s priamym pripojením slovenskej bankovej komunity na systém TARGET2.

Zjednodušené povedané, systém SIPS, resp. EURO SIPS, ako sa odvtedy začal označovať, zostal zachovaný na spracovanie každodenného, veľkého počtu domácich maloobchodných klientskych prevodov. Tá časť RTGS systému SIPS, ktorá slúžila na vyrovnanie operácií v súvislosti s výkonom menovej politiky, sledovanie povinných minimálnych rezerv bánk a vyrovnanie ostatných veľkoobjemových medzibankových prevodov, bola posunutá do systému TARGET2.

DEŇ 1. JANUÁR 2009?

Uskutočnenie načrtnutých zmien v platobnej infraštruktúre bolo naplánované na jeden dátum, ktorý všetci poznáme ako dátum zavedenia eura na Slovensku. Pre väčšinu z nás sa tento dátum spája najmä s výmenou hotovosti, a teda začiatkom používania eurových bankoviek a mincí. V bezhotovostnej oblasti by sme však mohli skôr hovoriť o viacerých dátumoch tesne po 1. januári 2009. Nový rok je u nás, ako aj v eurozóne, štátnym sviatkom a z pohľadu platobného systému TARGET2 to vlastne nie je prevádzkový deň.

Posledným prevádzkovým dňom pôvodného systému SIPS bol 31. 12. 2008. Po ukončení spracovania platieb boli v tento deň konečné zostatky jeho účastníkov prepočítané konverzným kurzom na eurá a tieto sa previedli na RTGS účty účastníkov v systéme TARGET2. Prvým riadnym prevádzkovým dňom platobného systému TARGET2-SK, ako sa označuje slovenský komponent systému TARGET2, bol 2. január 2009. Aj keď ani tento deň, vzhľadom na konverziu interných systémov všetkých subjektov bankového sektora na euro, nebol ešte úplne bežným prevádzkovým dňom. Zákon č. 659/2007 o zavedení meny euro v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem iného predlžil lehoty na vykonanie prevodov peňažných prostriedkov o jeden pracovný deň bezprostredne nasledujúci po dni zavedenia eura. NBS a bankový sektor tak medzi sebou uzavreli džentlmenskú dohodu, že v tento deň (bol to piatok) si nebudú medzi sebou zasielať žiadne platby, či už prostredníctvom systému EURO SIPS alebo cez TARGET2-SK. Dohodu obe strany dodržali, a tak aj s využitím nasledujúcich víkendových dní, boli konverzie na euro dokončené a účastníci slovenského bankového sektora plne pripravení na štart bezhotovostných operácií v novej mene. Prvým, skutočne plným prevádzkovým dňom bol teda až 5. január 2009, kedy účastníci TARGET2-SK ako aj EURO SIPS začali plne využívať oba platobné systémy.

Napriek tomu, že všetky postupy boli vopred otestované, vzrušenie pri realizovaní skutočného prechodu a uvedenia oboch platobných systémov do produkčnej prevádzky bolo evidentné. Veď existoval len jeden pokus a chyby boli neprípustné. Nakoniec všetko išlo presne podľa plánu. Aj vďaka dôslednej príprave na prechod a testovaniu s celou bankovou komunitou SR, ktoré sa uskutočnilo počas druhého polroka 2008, bol začiatok produkčnej prevádzky bezproblémový.

AKO JE TO TERAZ

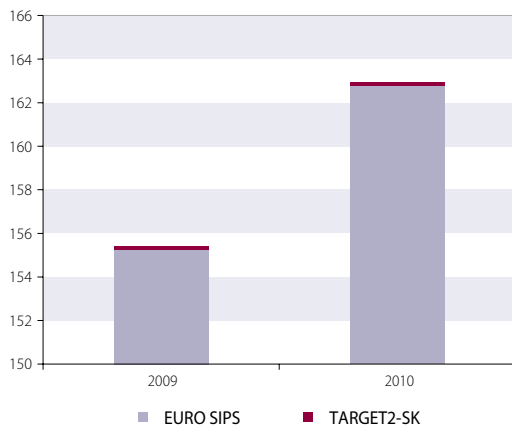
Dnes teda NBS prevádzkuje dva platobné systémy. Prvým je platobný systém TARGET2-SK. Každá banka v ňom má vedený svoj RTGS účet s reálnou likviditou. Zostatky na týchto účtoch sa považujú za povinné minimálne rezervy bánk. NBS prostredníctvom neho vykonáva menovo-politické operácie Eurosystemu. Všetci účastníci majú možnosť prijímať a zasielať domáce ako aj cezhraničné platby v mene euro. Za predpokladu dostatočnej likvidity na účte účastníka, je každá platba v TARGET2-SK vyrovnaná takmer okamžite, rádovo ide len o niekoľko desiatok sekúnd. Platobný systém funguje veľmi spoľahlivo, počas prvých dvoch rokov neboli zaznamenané žiadne incidenty, či už na strane systému alebo jeho účastníkov, ktoré by ohrozili plynulé spracovanie platieb alebo narušili jeho prevádzku.

Druhým je retailový¹ platobný systém EURO SIPS. Ten sa od 1. januára 2009 vzdal funkcionality RTGS. Spracovanie platieb v ňom sa uskutočňuje na báze multilaterálneho nettingu v dvoch cykloch počas prevádzkového dňa. Systém počas

¹ Platobný systém určený pre spracovanie bežných platieb obyvateľstva a podnikateľských subjektov. Ide zvyčajne o platby nižšej hodnoty alebo významu, na rozdiel od platieb realizovaných cez systém TARGET2.

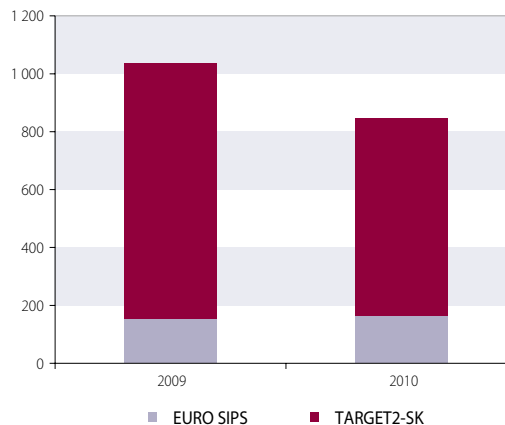

Graf 3 Počet platieb spracovaných v TARGET2-SK a EURO SIPS (v r. 2009 – 2010, v mil.)

Zdroj: NBS.

Graf 4 Hodnota platieb spracovaných v TARGET2-SK a EURO SIPS (v r. 2009 – 2010, v mld. EUR)

Zdroj: NBS.

dňa priebežne vypočítava multilaterálne pozície účastníkov systému. To znamená, že po vzájomnom započítaní všetkých pohľadávok a záväzkov plynúcich z prevodných príkazov zaslaných bankami v danom cykle, je pri uzatvorení zúčtovacieho cyklu výsledkom iba jedna čistá pozícia (záväzok alebo pohľadávka) každého účastníka voči systému. Tieto čisté pozície sú odoslané na finálne vyrovnanie do systému TARGET2-SK. Po ich úspešnom vyrovnaní v TARGET2-SK systém EURO SIPS vygeneruje výstupné súbory, čo je signál pre jeho účastníkov, že prevodné príkazy zaslané do daného cyklu boli spracované. Účty účastníkov vedené v EURO SIPS sú iba technické, slúžia na výpočty pozícií počas dňa. Počiatočný aj konečný zostatok je vždy nulový.

Ako sme už spomínali, denne je v EURO SIPS spracované veľké množstvo klientskych prevodov (v priemere viac ako 600 tisíc) v celkovej hodnote viac než 600 mil. eur. Oproti tomu v systéme TARGET2-SK je denne spracovaných v priemere len okolo 600 platieb, ale ich hodnota v kumulatívnom vyjadrení je okolo 3 mld. eur. Ak by sme počty a hodnoty platieb spracovaných v oboch systémoch zrátali, je zrejme, že celkový počet spracovaných platieb si aj v rokoch 2009 a 2010 zachováva stabilný rastúci trend. Hodnota platieb však po prijatí eura výrazne klesla. V roku 2009 predstavovala len 39,3% hodnoty z roku 2008 a v roku 2010 dokonca len 32,1%. Uvedený pokles hodnoty platieb spracovaných v slovenských platobných systémoch netreba vnímať vyslovene negatívne. V rokoch pred prijatím eura bol v slovenskom bankovom sektore výrazný nadbytok likvidity. Prudký hospodársky rast a zahraničné investície prichádzajúce na Slovensko vytvárali vysoký dopyt po slovenskej korune. V neposlednom rade aj vyššia základná úroková sadzba slovenskej koruny oproti euru lákala zahraničné finančné inštitúcie umiestňovať voľné peniaze na slovenskom peňažnom trhu. Po prijatí eura, a teda aj spoločných úrokových sadzieb Eurosystemu, logicky nastal odliv likvidity z bankového sektora Slovenska. Či už späť materským organizáciám

našich bankových subjektov do iných krajín eurozóny alebo aj mimo nej. Navyše sa k tomu pridala efekt celosvetovej finančnej krízy, ktorá nastúpila práve koncom roka 2008, a v menšej miere pretrvávajú dodnes.

VÝVOJ POKRÁČUJE

Úspešné uvedenie platobných systémov TARGET2-SK a EURO SIPS do prevádzky neznamená, že odvtedy sa v platobnej infraštruktúre Slovenska už žiadne ďalšie zmeny neuskutočnili. Len možno nemali tak veľký rozsah, prípadne neboli tak viditeľné. Najmä platobný systém TARGET2, ktorého vývoj a prevádzka je v spoločnej kompetencii všetkých zapojených centrálnych bánk, je dôvodom neustáleho kolotoča implementácie nových zmien a rozvoja existujúcich vlastností.

Uskutočnené, ako aj pripravované zmeny, na jednej strane reflektujú požiadavky účastníkov platobného systému na rozvoj funkcionalít. Na druhej strane sú to zmeny strategicko-politického charakteru, ktoré v konečnom dôsledku pomáhajú Eurosystemu implementovať do praxe svoje iniciatívy v oblasti harmonizácie a integrácie platobných a zúčtovacích systémov.

V roku 2010 bolo súčasťou pravidelnej ročnej aktualizácie softvérového vybavenia technologickej platformy, na ktorej sa systém TARGET2 prevádzkuje, aj nové technické riešenie pripojenia sa k systému TARGET2. Ide o tzv. internetový prístup. Úverové inštitúcie, ktoré sa zaujímali o účasť v systéme TARGET2, mali doteraz jedinú možnosť. Pre pripojenie sa k systému museli používať výhradne sieťové služby spoločnosti SWIFT, ktoré nie sú práve najlacnejšie. Internetový prístup predstavuje pre malé banky omnoho lacnejšiu alternatívu, pri zachovaní v podstate rovnakého rozsahu služieb, ako pre účastníkov využívajúcich SWIFT. Obmedzením je nemožnosť automatizácie spracovania odosielaných a prijatých platieb, ktoré sa pri internetovom prístupe nezaobíde bez manuálneho vstupu používateľa. V prípade internetových účastníkov sa ale nepočíta s veľkými dennými počtami platieb. Pre malé banky však kapacitné

obmedzenia nie sú limitujúce. Samotnú účasť prostredníctvom internetového prístupu často volia najmä kvôli vykazovaniu povinných minimálnych rezerv, prístupu k operáciám s centrálnou bankou, resp. kvôli zapojeniu sa do lokálnych pridružených systémov s finálnym vyrovnaním v systéme TARGET.

Na konci minulého roka Eurosystem odštartoval veľkú trhovú konzultáciu s cieľom začať dialóg s používateľmi o podpore a zavedení štandardu ISO 20022² v systéme TARGET2. TARGET2 už dnes používa správy, ktorých formát je veľmi blízky štandardu ISO 20022. Plná kompatibilita s ním však nie je samoučelná, ale v skutočnosti úzko prepojená s dvoma ďalšími paralelnými iniciatívami.

Prvou je projekt TARGET2-Securities, ktorý už Eurosystem vyvíja. Ide o spoločnú technologickú platformu na vyrovnanie obchodov s cennými papiermi, ktorá by mala pomôcť harmonizovať a integrovať rozdrobenú európsku infraštruktúru v oblasti vyrovnania obchodov s cennými papiermi. TARGET2-Securities bude už od začiatku používať štandard ISO 20022. Keďže platobný systém TARGET2 bude slúžiť ako zdroj likvidity pre TARGET2-Securities, použitie jedného štandardu na štruktúru správ tak výrazne uľahčí prevádzkovú

súčinnosť oboch hlavných trhových infraštruktúr Eurosystemu.

Druhou iniciatívou je projekt SEPA (Single European Payment Area) a v rámci neho nedávno uvedené SEPA platobné schémy, ktoré sú takisto založené na štandarde ISO20022. Zjednodušene povedané, ich cieľom je zaviesť v rámci európskeho platobného priestoru jednotné formáty pre klientske prevodné príkazy, inkasá a platobné karty. Klient tak bude mať, bez ohľadu na krajinu, v ktorej zadáva svoj prevodný príkaz alebo infraštruktúru, ktorá tento platobný príkaz spracuje, istotu rovnakých podmienok. Vzhľadom na to, že TARGET2 spracúva aj RTGS prevody pre klientov, do budúcnosti sa plánuje integrácia SEPA formátu aj do tohto systému.

Budúcnosť systému TARGET2 je jednoznačne spätá s jeho schopnosťou udržiavať krok s prichádzajúcimi zmenami. Či už je to reflektovanie požiadaviek technologického pokroku, alebo dláždenie cesty pre implementáciu nových výziev do praxe. Pre Eurosystem je dôležité, aby si TARGET2, ako jeden z najväčších platobných systémov vo svete, naďalej udržal svoju trhovú pozíciu a poskytoval spoľahlivé a atraktívne služby svojim účastníkom.

2 ISO 20022 definuje všeobecný štandard pre štruktúru správ v oblasti finančného sektora na uľahčenie komunikácie a prepojitelnosti medzi trhovými infraštruktúrami a ich používateľmi.

Literatúra:

1. Ing. Branislav Kopkáš: TARGET2 – nový cieľ Slovenska v oblasti platobných systémov. In: Biatec, roč. 16, č. 6/2008, str. 2 – 6.
2. TARGET2 Newsletter, Issue n. 4, ECB, March 2011.

Inštitút bankového vzdelávania NBS, n.o.

Inštitút poskytuje zvyšovanie kvalifikácie a zručností pracovníkov finančného sektora. IBV NBS, n.o. ponúka pestrú škálu približne 120 kurzov zameraných na bankový systém, účtovníctvo bánk, bankovú reguláciu, platobný styk, finančné trhy,

ale aj manažérske a jazykové vzdelávanie. Viac informácií o vzdelávaní a odbornej príprave sa uvádza v Programe vzdelávacích podujatí na webovej adrese <http://www.ibv-nbs.sk>, kde sa možno aj on line prihlásiť na jednotlivé kurzy.

	Názov podujatia	Termín
1.	Basel III.	6. 6. 2011
2.	IAS/IFRS a ich využívanie v praxi I	6. – 7. 6. 2011
3.	IAS/IFRS a ich využívanie v praxi II	8. 6. 2011
4.	Komoditné trhy a reálne investície	8. – 9. 6. 2011
5.	Základy bankovníctva a poisťovníctva pre zamestnancov s neekonomickým vzdelaním I-VI/V Faktoring	13. 6. 2011
6.	Platobné systémy v SR po zavedení eura	13. 6. 2011
7.	Banking and Financial English	13. – 16. 6. 2011
8.	Strategický a procesný kontroling pre banky a poisťovne	14. – 15. 6. 2011
9.	Etiketa a základy spoločenského protokolu v praxi II	15. 6. 2011
10.	APS RBUZ – prístup cez klienta LN	16. 6. 2011
11.	Riadenie likvidity	20. 6. 2011
12.	Nákladový kontroling pre banky a poisťovne metódou Activity – Based Costing	28. 6. 2011
13.	Základy bankovníctva poisťovníctva pre zamestnancov s neekonomickým vzdelaním I-VI/VI Deriváty finančného trhu	29. 6. 2011

TARGET2-Securities – služba vyrovnania cenných papierov v Eurosysteme

Ing. Elena Biskupičová
Národná banka Slovenska

This article is aimed at giving an information on the TARGET2-Securities (T2S) project. T2S is a Eurosystem's project. The objective of T2S is to establish a common and borderless securities settlement infrastructure. The ambition of this article is to characterize T2S project and to explain how T2S wants to create the benefits for all stakeholders after its go-life in September 2014.

* Pozri aj Bezhotovostný platobný styk je oblasť neustálych zmien a inovácií. In: Biatec roč. 18, č. 2/2010, str. 18 – 21.

1 Eurosystem predstavujú centrálné banky eurozóny.

2 Prekážky (bariéry) sú identifikované v správe z novembra 2001, ktorej autorom je skupina vedená Albertom Giovannini, sformovaná pod záštitou Európskej komisie.

3 FESE – Federation of European Securities Exchanges – Federácia európskych búrz.

4 EACH – European Association of Clearing Houses – Európska asociácia klíringových domov.

5 ECSDA – European Central Securities Depositor's Association – Európska asociácia centrálnych depozitárov.

6 DwP – Delivery with Payment: dodanie cenných papierov a finančných prostriedkov zo strany jedného účastníka druhému, takýto typ vyrovnania môže byť výsledkom nettingu, teda vzájomného započítavania záväzkov a pohľadávok účastníkov systému zúčtovania a vyrovnania.

7 PFoD – Payment Free of Delivery – platba bez dodania cenných papierov.

Operácie s cennými papiermi predstavujú dôležitú súčasť obchodov na finančných trhoch. Globalizácia finančných trhov dnes umožňuje obchodovať aj na trhoch v zahraničí, resp. so zahraničnými cennými papiermi, preto dochádza i k snahám o integráciu finančných trhov. Projektom TARGET2-Securities (T2S) sa Eurosystem¹ snaží o integráciu finančného trhu vybudovaním technickej platformy na vyrovnanie cenných papierov v rámci Európy.

Európsky trh s cennými papiermi je v súčasnosti veľmi roztrieštený a poplatky za cezhraničné vyrovnanie na európskom trhu sú oveľa vyššie než na domácom. Už aj v minulosti mali viaceré iniciatívy viesť k odstráneniu roztrieštenosti trhu – napríklad iniciatívy na implementovanie riešení na odstránenie bariér jednotného európskeho trhu: 15 Giovannini Barriers² a Code of Conduct (európske harmonizované pravidlá pre klíring a vyrovnanie, ktoré podpísali zoskupenia FESE³, EACH⁴, ECSDA⁵). Ďalším krokom ako dosiahnuť integrovanú európsku infraštruktúru vyrovnania cenných papierov je projekt T2S.

Centrálné depozitáre cenných papierov (centrálné depozitáre), ktoré sa rozhodnú využívať služby T2S, poveria Eurosystem, aby v ich mene poskytoval službu vyrovnania cenných papierov v platforme T2S. Eurosystem v prípade T2S bude vystupovať ako poskytovateľ služby pre centrálné depozitáre. Centrálné depozitáre, aj keď poveria Eurosystem vyrovnávaním cenných papierov, zostanú za výkon vyrovnania naďalej zodpovedné.

Vyrovnanie zabezpečujú centrálné depozitáre, ktoré prevádzkujú systém zúčtovania a vyrovnania obchodov s finančnými nástrojmi, čiže Securities Settlement System (SSS).

SSS je systém, ktorý registruje prevod alebo prechod cenných papierov. Vyrovnanie je ukončenie spravidla obchodnej transakcie (predchádza mu obchodovanie – trading a klíring). Vyrovnanie má obvyčajne dve stránky, a to majetkovú stránku (dodanie cenných papierov) a finančnú stránku (platba predávajúcemu). Najčastejšími typmi vyrovnania sú: DvP (Delivery versus Payment) vyrovnanie

na princípe dodania cenných papierov oproti platbe, resp. FoP (Free of Payment) vyrovnanie na princípe dodania cenných papierov bez finančného vyrovnania. T2S bude podporovať i ostatné typy vyrovnania využívané trhom cenných papierov (DwP⁶ a PFoD⁷).

Služba T2S umožní vyrovnáť cenné papiere vedené na majetkových účtoch v centrálnych depozitároch a finančné prostriedky vedené na peňažných účtoch v centrálnych bankách v jednej platforme.

To, že obe stránky vyrovnania budú vykonávané v jednej platforme v peniazoch centrálnych bánk, je dôležitý prvok stability. Za tým účelom depozitáre umiestnia majetkové účty do platformy T2S a centrálné banky umiestnia peňažné účty do T2S. Právne však majetkové účty budú naďalej v centrálnych depozitároch a peňažné účty v centrálnych bankách, teda zostane zachovaná existujúca právna decentralizácia (zmluvu o vedení majetkových účtov budú členovia centrálnych depozitárov naďalej uzatvárať s centrálnymi depozitármi a o vedení peňažných účtov s centrálnymi bankami).

T2S bude vykonávať v mene centrálnych depozitárov iba vyrovnanie, ostatné služby, ktoré centrálné depozitáre môžu poskytovať, t. j. vydávanie cenných papierov a registrácia emisie, úschova a správa cenných papierov, splácanie menovitej hodnoty cenných papierov, teda vyplácanie dividend v zmysle žiadosti emitenta, budú naďalej vykonávať centrálni depozitári.

Pre cezhraničné vyrovnanie, resp. vyrovnanie medzi centrálnymi depozitármi bude naďalej potrebné, aby centrálné depozitáre mali medzi sebou otvorené recipročné majetkové účty. Za účelom registrovania prevodu aktív (vyrovnania) medzi klientmi rôznych investorských depozitárov bude potrebné, aby si centrálny depozitár, ktorý bude vystupovať v pozícii investorského depozitára, otvoril tzv. súhrnný účet (omnibus account) v depozitári emitenta, t. j. v depozitári, v ktorom boli vydané cenné papiere, ktoré sú predmetom investovania klientov investorského depozitára.

8 Realignment v T2S zabezpečí zaúčtovanie na súhrnných účtoch investorských depozitárov vedených u emitentského depozitára.

T2S je teda navrhnutý tak, aby boli odstránené prekážky, ktoré bránia centrálnym depozitárom vykonávať úschovu a správu tých cenných papierov, ktoré sú vydané v centrálnych depozitároch emitentov. Funkcia vyrovnania v T2S, (ktorá zahŕňa v sebe aj realignment⁸), zabezpečí, aby došlo k prevodu aktív medzi účtami investorských depozitárov, vedenými v depozitári emitenta. Udržiavanie prepojení (súhrnných účtov) medzi depozitármi bude potrebné, pretože funkcia vydávania a registrovania emisie cenných papierov zostane naďalej v kompetencii centrálného depozitára emitenta. Pre investorov však bude oveľa jednoduchší prístup k zahraničným cenným papierom. Budto využijú služby obchodníka s cennými papiermi, ktorý má otvorený účet v tom centrálnom depozitári, ktorý má otvorené súhrnné účty vo viacerých centrálnych depozitároch, alebo obchodníka s cennými papiermi, ktorý bude členom viacerých centrálnych depozitárov, keďže obchodníci s cennými papiermi sa môžu tiež rozhodnúť stať sa členom viacerých centrálnych depozitárov a na finančné vyrovnanie v jednej mene budú využívať iba jediný peňažný účet otvorený v centrálnej banke. Dôležitým faktorom rozhodovania investorov bude vždy cena a rozsah ponúkaných finančných služieb.

T2S sa nebude využívať iba na vyrovnanie v mene euro. Centrálna banka mimo eurozóny sa môže tiež rozhodnúť o participovaní v T2S sprístupnením svojej meny na vyrovnanie v T2S, navyše iná neeurópska mena môže byť tiež vyrovnávaná v T2S, pokiaľ jej prístup do T2S schváli Rada guvernérov ECB.

Cenné papiere, ktoré budú predmetom vyrovnania v T2S, musia spĺňať nasledovné kritériá:

- sú identifikované ISIN kódom,
- sú vedené v centrálnych depozitároch,
- sú vyrovnávané v podobe zápisu (book-entry form),
- sú zastupiteľné (fungible).

T2S podporuje vyrovnanie transakcií medzi centrálnymi depozitármi z krajín s nepriamou aj priamou držbou cenných papierov. V T2S teda bude možné viesť súhrnné účty ako aj účty finálnych majiteľov cenných papierov. Štruktúra majetkových účtov nie je predpísaná a každý centrálny depozitár si ju prispôsobí podľa svojich potrieb.

Riadenie projektu:

T2S je vyvíjaný a bude prevádzkovaný v mene Eurosystemu zoskupením štyroch centrálnych bánk (Nemecka, Talianska, Francúzska a Španielska/ 4CB). Keďže T2S je projektom Eurosystemu, riadiacim orgánom prvej úrovne (L1) je Rada guvernérov ECB. Usmernením ECB/2009/6 z 19. 3. 2009 bola ustanovená Programová rada ako riadiaci orgán na druhej úrovni (L2) pre riadenie T2S projektu. Zároveň bola Programová rada poverená centrálnymi bankami Eurosystemu (Protokolom) vykonávať úlohy v mene centrálnych bánk Eurosystemu vo vzťahu k T2S. Riadiacim orgánom tretej úrovne (L3) je zoskupenie 4CB, ktoré boli poverené Eurosystemom vyvinúť a ná-

sledne i prevádzkovať platformu T2S v mene Eurosystemu.

DIALÓG EUROSYSTEMU S TRHOM

Eurosystem má veľký záujem o budovanie efektívneho dialógu s účastníkmi finančného trhu v oblasti cenných papierov. Cieľom efektívneho dialógu je dosiahnuť prevádzkovanie T2S v harmonizovanom prostredí. Eurosystem spolupracuje s trhom už i počas vývoja, predpokladá sa pokračovanie spolupráce i počas migrácie a tiež i počas budúcej prevádzky T2S. Platformami pre dialóg sú:

- 1) CSD Contact Group (CCG) subjekt riadenia na prípravu Rámcovej zmluvy Eurosystemu s centrálnymi depozitármi (Framework Agreement / FA). Po podpise FA sa zmení CCG na CSD Steering Group (CSG).
- 2) T2S Advisory Group (AG) poradný orgán pre rozhodovacie orgány ECB – európske fórum pre komunikáciu a interakciu medzi Eurosystemom a externými záujmovými skupinami zložené z budúcich užívateľov T2S, teda AG pozostáva zo zástupcov centrálnych bánk, centrálnych depozitárov, bánk a ostatných zástupcov finančného trhu. Fórum má v súčasnosti cca 80 členov.
- 3) Národné užívateľské skupiny (NUG).

NÁRODNÉ UŽIVATEĽSKÉ SKUPINY

NUG je národné fórum pre zapojenie a informovanie národných účastníkov trhu do práce AG, predstavuje spojenie medzi národným finančným sektorom a Eurosystemom. NUG sa stretáva pravidelne, minimálne vždy pred stretnutím AG a konzultuje o dokumentoch, ktoré majú byť predmetom rokovania AG, sa však môže stretávať i pri iných príležitostiach. NUG je oprávnený vznášať návrhy a predložiť ich AG. NUG je zároveň partnerom do diskusie s T2S Projektovým tímom ECB. V rámci Slovenskej republiky pracuje NUG-SK počnúc 20. 3. 2009. Členmi NUG-SK sú: zástupcovia NBS, Centrálného depozitára cenných papierov, Ministerstva financií Slovenskej republiky, Slovenskej bankovej asociácie, Asociácie obchodníkov s cennými papiermi. NUG sa aktívne zapája do rôznych konzultácií vo veci harmonizácie.

TRANSPARENTNOSŤ PROJEKTU

Eurosystem sa zaviazal, že T2S bude transparentným projektom. Eurosystem umiestňuje všetky relevantné dokumenty týkajúce sa vývoja T2S na svojej internetovej stránke. Navyše Eurosystem pripravuje štvrťročne informačný dokument (T2S Newsletter), ktorý popisuje práve aktuálne riešenia projektu. Eurosystem organizuje i informačné stretnutia, určené pre širokú odbornú verejnosť. Platformou pre tento dialóg je aj už spomínaný NUG.

VYJADRENIE PODPORY CENTRÁLNYCH DEPOZITÁROV INICIATÍVE T2S

Eurosystem sa v máji roku 2008 obrátil na európske centrálny depozitára a vyzval ich vyjadriť sa k ich budúcej účasti v projekte T2S. Vo vyjadrení

centrálnych depozitárov zaznel jasný záväzok, že centrálna depozitára poskytnú potrebné zdroje na adaptáciu, tak aby boli schopné využívať služby, ktoré bude poskytovať T2S. Následne centrálna depozitára vyjadrili svoje jasné stanovisko a podporu projektu, a to podpísaním dokumentu Memorandum of understanding (MoU) v júli 2008. Svoj podpis a podporu projektu T2S vtedy vyjadril aj centrálny depozitár pôsobiaci v Slovenskej republike – CDCP, a.s. Od tohto dátumu ešte sa i ďalšie európske depozitára pridali a podpísali MoU. Zástupcovia všetkých centrálnych depozitárov, ktorí podpísali MoU a vyjadrili tak jasnú podporu tejto celoeurópskej iniciatívy T2S, majú aj svoje zastúpenie v CCG a môžu sa tak zúčastňovať sa na príprave Rámcovej zmluvy o službách T2S (FA). FA má byť uzatvorená medzi európskymi centrálnymi depozitármi a Eurosystemom, predpoklad jej podpisu je stanovený na november tohto roku. Eurosystem rokuje i so zástupcami centrálnych bánk mimo eurozóny o podmienkach poskytnutia ich meny na vyrovnanie v T2S. Výsledkom rokovaní bude Zmluva s centrálnymi bankami mimo eurozóny o účasti ich národnej meny v T2S s názvom CPA (Currency Participation Agreement), ktorej podpisovanie je tiež plánované na november roku 2011.

V súčasnosti tie centrálna depozitára, ktoré sa rozhodnú stať sa účastníkom T2S, uvažujú o spôsobe ako adaptovať svoj systém na nové podmienky fungovania v interakcii s T2S. Centrálna depozitára sa v rámci adaptácie svojho systému musia rozhodnúť o tom, akým spôsobom budú získavať informácie o výsledku vyrovnaní v T2S (aktualizácia záverečných pozícií majetkových účtov). Ide o spôsob, akým jednotlivé depozitára prebudujú svoju činnosť vzhľadom na pripojenie do T2S. Depozitára budú mať možnosť vybrať si z dvoch, resp. troch možností (tretia je kombináciou prvých dvoch): 1. možnosť: úplná replika údajov, 2. možnosť: údaje na požiadanie. V prípade prvej možnosti depozitára majú možnosť replikovať všetky údaje do svojho lokálneho prostredia v takmer reálnom čase (s malým časovým posunom oproti údajom priamo v T2S). Replika všetkých údajov si však bude vyžadovať udržiavanie veľkého množstva údajov a najmä rekonsiliáciu (zosúladenie a kontrolu) údajov v domácom prostredí depozitára, tak aby bola zabezpečená integrita (rovnakosť) údajov v oboch prostrediach. V prípade druhej možnosti budú depozitára iba získavať vybrané údaje na požiadanie vo forme reportov, dotazov. Tretia možnosť kombinuje obe predchádzajúce. Je iba na rozhodnutí depozitárov, ktorú možnosť si vyberú. Rozhodnutie depozitárov bude závisieť od nákladov a najmä od toho, na aký účel získané údaje z T2S depozitár bude potrebovať (napr. či vykonáva vyplácanie dividend v zmysle žiadosti emitenta alebo nie).

Každý centrálny depozitár pripravuje právnu analýzu a zamýšľa sa nad potrebnosťou prípadnej zmeny legislatívy, resp. interných pravidiel prevádzkovania aj v súvislosti s neodvolateľnosťou vyrovnaní v podmienkach T2S. Zmena národnej

legislatívy by sa mala uskutočniť v súlade s požiadavkami a iniciatívou Európskej komisie, ktorá pripravuje legislatívny návrh na posilnenie právneho rámca centrálnych depozitárov a na harmonizáciu pravidiel týkajúcich sa vedenia a registrácie prevodu a prechodu cenných papierov v rámci Európskej únie.

T2S NA KONCEPTE TARGET2

Eurosystem sa poskytovaním svojich služieb snaží o podporu finančnej integrácie. TARGET2 a T2S budú dve rozdielne služby Eurosystemu. Eurosystem vybudoval a prevádzkuje európsky platobný systém TARGET2 na vyrovnanie platieb v mene euro. Obe služby budú poskytované na jednej spoločnej infraštruktúre TARGET2. T2S bude vďaka tejto koncepcii poskytovať rovnakú úroveň prístupnosti, odolnosti a bezpečnosti i lehoty obnoviteľnosti v prípade neštandardnej situácie, ako to je v systéme TARGET2. Existencia iba jednej služby spájajúca obe oblasti by mohla znamenať v prevádzke väčšiu pravdepodobnosť zlyhania a celkovú väčšiu zraniteľnosť systému.

T2S A RIADENIE LIKVIDITY

Centrálna banka na účely vyrovnaní peňažnej časti DvP transakcie v T2S otvorí peňažné účty svojim bankám na vyrovnanie na základe ich vyžiadania. Pôjde o účty vyhradenej likvidity, (tzv. Dedicated Cash Accounts/DCA). Vyrovnanie majetkovej časti v T2S sa bude vykonávať na majetkových účtoch vedených v centrálnych depozitároch. Na DCA účtoch bude vyrovnaná i likvidita pochádzajúca z poskytnutia vnútrodennej úveru technikou repo a tiež likvidita pochádzajúca z menovo-politických operácií (technika repo), avšak T2S zabezpečí okamžitý automatický prevod likvidity z DCA na účet v TARGET2. Peňažná časť repo obchodov medzi účastníkmi trhu bude tiež vyrovnaná na DCA účtoch.

Poskytovanie a riadenie dostatočnej likvidity bude v zodpovednosti bánk pre vyrovnanie. Banky pre vyrovnanie budú majiteľmi účtu v T2S a ich zamestnanci, resp. aplikácie budú priamo komunikovať s T2S za účelom manažovania likvidity na DCA účtoch. Na DCA účte bude možné centralizovať vyrovnanie voči všetkým majetkovým účtom jednej meny vedeným v rôznych depozitároch, DCA budú vedené výlučne v peniazoch centrálnych bánk otvorené v účtovníctve centrálnych bánk. Držiteľ DCA bude identifikovaný v stavových údajoch k RTGS účtu TARGET2 (pre euro), resp. k RTGS účtu v inom platobnom systéme. DCA budú previazané s RTGS účtom v TARGET2, alebo RTGS účtom v inom platobnom systéme (ak ide o inú menu ako euro). Na jeden RTGS účet môže byť naviazaný jeden alebo i viacero DCA účtov. Na jeden DCA účet môže byť naviazaný jeden alebo viacero RTGS účtov.

Banky budú mať na vyrovnanie v T2S k dispozícii viaceré nástroje pre riadenie likvidity, napr. otázky o aktuálnej výške hotovosti (cash related queries), otázky o predpovedaní výšky potrebnej hotovosti (cash forecast), možnosť dostávať upozornenia

z T2S na nedostatok likvidity (*likvidita dosiahne minimálnu, resp. maximálnu vopred stanovenú sumu – floor/ceiling*). Ďalej budú k dispozícii funkcie na prevod likvidity z/do T2S, ktoré zabezpečia efektívne využitie likvidity v T2S (prevody v rámci T2S) a riadenie využitia likvidity (rezervácia, limity).

To, ako budú účastníci finančného trhu komunikovať s T2S, bude závisieť od rozhodnutia centrálného depozitára, ktorý stanoví, či jeho členovia budú môcť zaslať do T2S inštrukcie na vyrovnanie priamo alebo nepriamo (zasielaním inštrukcií prostredníctvom centrálného depozitára). Priama komunikácia s T2S bude založená na štandarde ISO 20022, v režime a-2-a alebo prostredníctvom grafických obrazoviek na základe štandardného internetového prehliadača v režime u-2-a.. Výber poskytovateľov sieťových služieb Eurosystem už započal prípravou výberových kritérií pre poskytovateľov siete, ktorí sa podrobia výberovému konaniu. Eurosystem ustanovil taliansku centrálnu banku, aby táto v mene Eurosystemu uskutočnila výber spomedzi uchádzačov o tento druh služby.

HARMONIZÁCIA

T2S bude poskytovať harmonizovaný model vyrovnaní a harmonizovaný harmonogram prevádzkového dňa. Eurosystem v rámci projektu T2S podporuje i prácu rôznych pracovných skupín, aj s cieľom harmonizácie národných postupov vyrovnaní v rámci Európskej únie. Eurosystem má záujem harmonizovať rôzne právne prostredia jednotlivých krajín. Súčasťou harmonizácie sú napr.: úprava správ ISO 20022, ktoré majú byť upravené do začiatku testovania a tiež i odbúravanie špecifik, ktoré by mohli brániť hladkému vyrovnaní medzi centrálnymi depozitármi v podmienkach T2S. V súčasnosti sa pripravujú aktivity i v oblasti harmonizácie spracovávania korporátnych udalostí (Corporate Actions CA⁹). Cieľom všetkých týchto aktivít harmonizácie je zjednotiť alebo aspoň priblížiť národné legislatívy spoločným pravidlami.

SÚČASNÝ STAV PROJEKTU

Schválenie dokumentu Užívateľských požiadaviek – User requirements document, (ďalej len URD) verzia 5. z februára 2010 znamenalo dočasné zmrazenie dokumentu s cieľom zabezpečiť plánovaný vývoj T2S software na základe URD. Pre prípadné zmeny URD je nevyhnutné vykonať zmeny. Projekt T2S i jeho budúce fungovanie sa riadi princípmi, ktoré sú súčasťou URD.

Z tejto verzie URD vychádza i dokument Všeobecná funkčná špecifikácia – General Functional Specification (GFS) z mája 2010 a jej príloha,

ktoré obsahujú popis spôsobu poskytovania tých služieb T2S, ktoré sú uvedené v URD.

Na tieto dokumenty nadväzuje príprava dokumentu Detailnej funkčnej špecifikácie pre používateľov – User Detailed Functional Specifications (UDFS).

V apríli 2010 Rada guvernérov ECB schválila Usmernenie ECB o T2S (ECB/2010/2) (Guideline), ktoré stanovuje základné princípy T2S Programu a riadenia T2S vo fáze vývoja, upravuje i prístupové kritériá pre centrálnu depozitára, tieto budú i súčasťou FA. Dňa 19. 11. 2010 schválila Rada guvernérov ECB atribúty cenovej politiky vo vzťahu k T2S. Stanovujú, že Eurosystem určí pre centrálnu depozitára platby za transakciu vo výške 15 centov za DVP.

DOKUMENTÁCIA K PROJEKTU T2S

Projekt je transparentný. Dokumenty vznikajú v dielni 4CB za podpory a spolupráce s ECB T2S tímom. Technické dokumenty schvaľuje Programová Rada T2S v mene Eurosystemu. Všetky relevantné kľúčové dokumenty možno nájsť na <http://www.ecb.int/paym/t2s/about/keydocs/html/index.en.html>. Ide predovšetkým o: URD ver. 5.0 URD, GFS ver. 4, UDFS, dokumenty sú v anglickom jazyku.

Mesačné aktuálne informácie o projekte prináša siedme číslo T2S newsletter na <http://www.ecb.int/paym/t2s/about/t2sonline/html/index.en.html>

Ďalšie informácie možno získať na seminároch organizovaných ECB, (pozri stránku <http://www.ecb.int/paym/t2s/governance/extmtg/html/index.en.html>).

ZÁVER

Eurosystem sa pri budovaní T2S snaží o dosiahnutie rovnováhy medzi udržaním zvyklostí národného finančného trhu zaužívaných v tejto oblasti finančného trhu a o maximálnu harmonizáciu v rámci európskeho trhu. Cieľom T2S je maximalizovať bezpečnosť a výkonnosť vyrovnaní obchodov s cennými papiermi. Projekt T2S je rozčlenený do viacerých fáz. V súčasnosti sa uskutočňuje vývojová fáza, ktorá má byť zavŕšená spustením T2S do prevádzky počnúc prvou migračnou vlnou v septembri 2014. Migrácia sa bude konať v troch častiach a má trvať jeden rok, takže plná prevádzka T2S by mala byť sprístupnená v septembri 2015. T2S v mene Eurosystemu vyvíja a bude prevádzkovať zoskupenie 4CB. Testovanie sa má začať v januári 2014. Eurosystem pri budovaní T2S nemá záujem dosahovať zisk, má záujem iba pokryť vynaložené náklady na projekt a jeho budúcu prevádzku.

⁹ CA je aktivitou alebo udalosťou o ktorej rozhoduje emitent cenného papiera, ktorá má dopad na majiteľa cenného papiera, môže ísť o voliteľné CA, napr. možnosť využiť právo kúpiť ďalšie akcie za podmienok ustanovených emitentom, resp. môže ísť o povinné CA, pričom nie je možnosť voľby pre majiteľa cenných papierov, napr. vyplácanie dividend, rozštiepenie akcií – vydanie nových a zníženie menovitej hodnoty ostatných).

Na Slovensku pokračuje kryštalizácia trhu s bývaním

Mikuláš Cár
Národná banka Slovenska

In the recent quarters, developments in the Slovak housing market show that only those buy housing property who need it. Speculative trades disappeared in fact and older property is traded more than new houses. Residential developers, in endeavours to return to a pre-crisis standard regime, try to attract their customers in order to promote demand. The current development in average prices for houses and apartments is affected by continuously higher offer than demand. The accumulating offer of available housing property provides a better choice and a possibility of bargaining for prospective buyers.

AKTUÁLNY VÝVOJ PRIEMERNÝCH CIEN DOMOV A BYTOV

Podľa výpočtov NBS z údajov Národnej asociácie realitných kancelárií Slovenska (NARKS) vyplýva, že priemerná cena metra štvorcového nehnuteľnosti na bývanie dosiahla na Slovensku v 1. štvrtroku 2011 úhrnnú hodnotu 1264 €/m², čo predstavuje zníženie o 6 euro v porovnaní so 4. štvrtkom 2010. Znamená to pomalší medzištvrtročný pokles ako na konci roku 2010 (o dva percentuálne body na 0,5%). Za celé Slovensko došlo v 1. štvrtroku 2011 k prehĺbeniu medziročného poklesu priemerných cien nehnuteľností na bývanie o 0,4 percentuálneho bodu na -2,5%. Aktuálne priemerné ceny domov a bytov korešpondujú zhruba s ich priemernými cenami v 3. štvrtroku 2007 a regionálne sú stále výrazne diferencované.

Priemerná cena metra štvorcového bytov sa v 1. štvrtroku 2011 oproti predchádzajúcemu štvrtroku znížila o 8 €/m² na hodnotu 1324 €/m², čo znamenalo pokles o 0,6% a rovnaký pokles aj

na medziročnej báze. Priemerná cena metra štvorcového domov sa znížila o 5 €/m² na 1133 €/m², čo znamenalo medzištvrtročný pokles o 0,5% a na medziročnej báze pokles o 3,0%.

V rámci bytov sa medzištvrtročne znížili priemerné ceny skôr väčších bytov, ale aj priemerné ceny dvojizbových bytov (-1,3%). Naopak, priemerné ceny jednoizbových bytov vzrástli (1,2%) a ceny trojizbových bytov zostali v porovnaní s predchádzajúcim štvrtkom nezmenené. V rámci domov priemerné ceny pristrannejších víl poklesli medzištvrtročne výraznejšie (-7,2%) ako priemerné ceny štandardných domov (-0,4%).

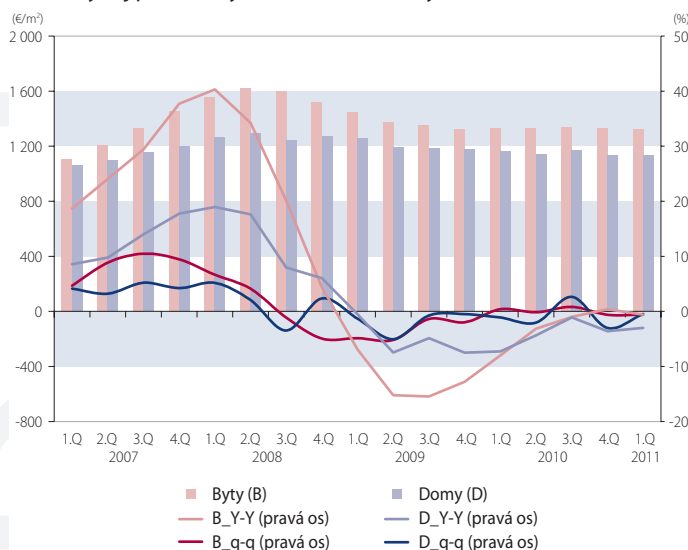
Aktuálne pretrvávajú relatívne nižší záujem o väčšie byty a luxusné vily, čo sa prejavuje aj vo výraznejšom znižovaní ich cien. Obchodované sú skôr menšie byty, a preto ich ceny sa takmer neznižujú.

Obmedzený a náročnejší dopyt, spôsobený finančnou krízou, znížil aj aktivity developerov, čo sa prejavuje v znižovaní počtu začatých bytov (v roku 2010 oproti roku 2009 až o pätinu). Aj v posledných mesiacoch je registrovaná stagnácia až znižovanie objemu produkcie výstavby bytových budov v rámci stavebnej produkcie. Realizácia existujúcej zásoby nepredaných bytov pravdepodobne pôjde v najbližších štvrtkoch ruka v ruku so snahou developerov využiť voľné stavebné kapacity a ponúknuť na trh zaujímavé a cenovo dostupné projekty. Výraznú prevahu dopytu po bývaní nad ponukou však nemožno v najbližších štvrtkoch očakávať ani napriek pretrvávajúcemu apetitu domácností čerpať úvery na bývanie. Určitá časť týchto úverov sa pravdepodobne používa na refinancovanie skôr získaných úverov, a to vďaka možnostiam využiť výhodnejšie úverové podmienky aj vzhľadom na rastúcu konkurenciu na tomto trhu.

PRIEMERNÉ CENY BÝVANIA PODĽA REGIÓNOV

Z regionálneho pohľadu je vývoj priemerných cien nehnuteľností na bývanie v posledných štvrtkoch značne variabilný so zmenami cien

Graf 1 Vývoj priemerných cien domov a bytov

Zdroj: NARKS, graf NBS.

oboma smermi. V 1. štvrtroku 2011 došlo k zvýšeniu priemerných cien nehnuteľností na bývanie až v šiestich slovenských krajoch. Zníženie priemerných cien domov a bytov v Bratislavskom kraji a Trnavskom kraji zavážilo natoľko, že sa znížili aj úhrnné štvorcové ceny nehnuteľností na bývanie aj za celé Slovensko. Najviac sa zvýšili priemerné ceny domov a bytov v Nitrianskom kraji a najviac sa znížili v Bratislavskom kraji. V Bratislavskom kraji došlo k zníženiu priemerných cien domov a bytov druhý štvrtok po sebe. V Trenčianskom kraji, Prešovskom kraji a Košickom kraji už druhý štvrtok po sebe priemerné ceny nehnuteľností na bývanie rástli.

Na medziročnej báze došlo v 1. štvrtroku 2011 v porovnaní s predchádzajúcim štvrtkom k poklesu priemerných cien nehnuteľností na bývanie v šiestich slovenských krajoch (okrem Trenčianskeho kraja a Košického kraja), pričom vo všetkých šiestich krajoch tento medziročný pokles pretrváva a v Bratislavskom kraji, Banskobystrickom kraji a v Prešovskom kraji sa dokonca zrýchlil (o jeden až takmer dva percentuálne body).

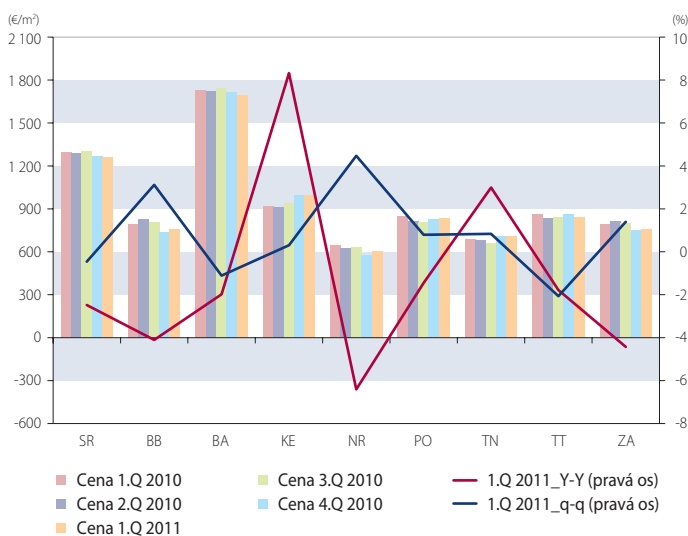
Priemerné ceny bývania v Bratislavskom kraji sa znížili v 1. štvrtroku 2011 o 19 €/m² na 1694 €/m², čo predstavuje medzištvrtročný pokles o 1,1% a medziročný pokles o 2,0%. Stále sú o viac ako jednu tretinu nad celoslovenským priemerom. Priemerné ceny bývania vo väčšine slovenských krajov sú v porovnaní s Bratislavským krajom ani nie polovičné a v Nitrianskom kraji sú len približne tretinové.

Podľa dostupných informácií rozhodujúca časť slovenského trhu s bývaním sa realizuje v Bratislavskom kraji. V 1. štvrtroku 2011 pripadala na Bratislavský kraj takmer polovica všetkých zaznamenaných ponúk na predaj bytov na Slovensku a viac ako 60% zrealizovaných transakcií s bytmi. V Bratislavskom kraji bola v 1. štvrtroku 2011 zrealizovaná zhruba každá tretia ponuka bytov na predaj. Najlepšie však išli obchody s bytmi v Prešovskom kraji (predané boli asi štyri z desiatich ponúkaných bytov), kým najhoršie sa predávali byty v Trenčianskom a Žilinskom kraji, kde sa v 1. štvrtroku 2011 podarilo predáť len každý desiaty ponúkaný byt.

CENY URČUJÚ BYTY

Priemerná cena bývania je na Slovensku určovaná skôr cenami bytov ako cenami domov. Priemerné ceny metra štvorcového bytov sú aktuálne

Graf 2 Vývoj cien nehnuteľností na bývanie v 1. štvrtroku 2011 podľa regiónov

Zdroj: NARKS, graf NBS.

o takmer 17% vyššie ako priemerné ceny domov a o zhruba 5% vyššie ako úhrnné štvorcové ceny domov a bytov.

Značná regionálna diferencovanosť trhu s bývaním je sprevádzaná aj pomerne výraznými medzištvrtročnými obojsmernými zmenami priemerných cien domov a bytov v jednotlivých slovenských krajoch.

Aj na začiatku roku 2011 na slovenskom trhu s bývaním dominuje zákazník a zdá sa, že na rozhybanie trhu budú musieť developeri nielen viac rešpektovať potreby klientov, ale zároveň budú musieť prejavovať ochotu dohodnúť sa na zaujímavej cene pre klienta.

Mierne pozitívne vyhliadky makroekonomického vývoja zrejme nebudú v najbližších štvrtkoch evokovať výraznejšiu konečnú spotrebu domácností a dopyt po bývaní, predovšetkým v dôsledku očakávaných inflačných vplyvov cien potravín a ďalších základných komodít. Aj táto skutočnosť pravdepodobne prispieje len k postupnej, miernej aktivizácii sa slovenského trhu s bývaním s tým, že priemerné ceny nehnuteľností na bývanie ešte môžu zaznamenať mierne výkyvy oboma smermi. Možno očakávať pretrvávanie rozdielneho vývoja trhu s bývaním tak medzi regiónmi ako aj v rámci jednotlivých regiónov.

Solventnosť II.

– regulácia, kompetencie a výkon dohľadu

Ing. Peter Paluš a kolektív autorov*
Národná banka Slovenska

The new regime of the EU insurance sector regulation, Solvency II, will be effective in the European Union, thus also in the Slovak Republic, from 1 January 2011. It will substantially influence NBS's activities in insurance sector supervision. The implementation of new rules for prudential supervision will entail a new regulatory environment and a need for insurance companies to adapt to it. It will also influence NBS's activities, particularly its conduct of day-to-day supervision, the scope of its international cooperation, powers and supervisory principles.

NBS has already explored new tasks it will have to perform in the future and identified the range of activities related to the implementation of Solvency II.

When analysing Solvency II, account has to be taken of the Analysis of the readiness of insurance companies for Solvency II issued on 16 November 2010 and the Quantitative Impact Study (QIS 5) for Solvency II, where impacts of new regulation of the insurance sector on NBS's activities are identified.

* Vedúci autorského kolektívu:
Peter Paluš, členovia autorského kolektívu: Ján Barlák, Andrea Gondová, Zuzana Kardošová, Katarína Krajčovičová, Ľudovít Kútnik, Stacho Mudrák, Lucia Štefunková a Hana Masaryková.

¹ Pod pojmom poisťovňa budeme ďalej v texte rozumiť poisťovňa a zaisťovňa.

1. PRÁVNÝ RÁMEC

V nadväznosti na novú reguláciu poisťného sektora v Európskej únii, upravenú smernicou o Solventnosti II., je spolupráca NBS s MF SR pri transpozícii predmetnej smernice jednou z prioritných úloh NBS v oblasti poisťovníctva. Lehota pre členské štáty na transpozíciu smernice bola v smernici o Solventnosti II. pôvodne určená do 31. októbra 2012, avšak vzhľadom na prijatie smernice Omnibus II. sa lehota predĺžila o 2 mesiace, t. j. do 31. decembra 2012. Táto úloha bude pozostávať najmä z:

- transpozície nových ustanovení smernice o Solventnosti II.,
- lepšej transpozície niektorých redefinovaných ustanovení smernice o Solventnosti II.,
- prípravy regulácie oblastí nepokrytých smernicou o Solventnosti II.

V rámci Lamfalussyho štruktúry tvorby legislatívy finančného sektora, teda aj poisťovníctva, NBS participuje na príprave vykonávacích predpisov (delegované akty a záväzné technické štandardy) nadväzujúcich na smernicu o Solventnosti II. Prostredníctvom zástupcov v pracovných skupinách Európskej organizácie pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov (EIOPA) NBS aktívne prispieva pri príprave týchto predpisov ako aj odporúčaní.

Špecifickou úlohou v rámci implementácie smernice o Solventnosti II bude skĺbenie hlavných cieľov a úloh NBS vyplývajúcich zo zákona o NBS, zákona o dohľade, ako aj osobitných právnych predpisov s tými, ktoré vyplývajú NBS ako orgánu dohľadu zo smernice o Solventnosti II. Cieľom NBS v oblasti dohľadu nad finančným trhom je prispievať k stabilite finančného systému ako celku, ako aj k bezpečnému a zdravému fungovaniu finančného trhu v záujme udržiavania dôveryhodnosti finančného trhu, ochrany klientov a rešpektovania pravidiel hospodárskej

súťaže. Smernica o Solventnosti II., na rozdiel od uvedených cieľov v zmysle súčasnej legislatívy, kladie dôraz na ochranu klientov, a preto za hlavný cieľ dohľadu stanovuje ochranu poisťníkov a oprávnených osôb. V súvislosti s otázkou ochrany klientov bude nevyhnutné pri implementácii smernice o Solventnosti II. dôsledne zvážiť, akým spôsobom zmeniť súčasnú legislatívu v záujme splnenia hlavného cieľa dohľadu, definovaného v smernici, keďže v porovnaní s ostatnými sektormi sa v sektore poisťovníctva prelína dohľad nad obzretným podnikaním s ochranou klienta.

Navyše smernica o Solventnosti II. rozširuje právomoci orgánu dohľadu tým, že umožňuje orgánom dohľadu členských štátov uložiť dohliadaným subjektom nielen opatrenia na odstránenie a na nápravu zistených nedostatkov, ale aj preventívne opatrenia s cieľom zabezpečiť dodržiavanie právnych predpisov. Orgány dohľadu majú v zmysle smernice právomoc prijať akékoľvek opatrenia nielen voči dohliadaným subjektom, ale aj voči členom správnych, riadiacich alebo kontrolných orgánov poisťovne alebo zaisťovne¹. Okrem právomoci vyžadovať prepočet kapitálovej požiadavky na solventnosť (SCR), smernica o Solventnosti II. oprávňuje orgán dohľadu využívať kvantitatívne nástroje na účely posúdenia celkovej finančnej situácie poisťovne, ako aj požadovať od poisťovní a zaisťovní vykonať stresové testovanie.

1.1. Regulácia, ktorú nepokrýva Solventnosť II.

Smernica o Solventnosti II. predstavuje harmonizovanú reguláciu v rámci celej EÚ, ale v niektorých oblastiach necháva priestor na právnu úpravu jednotlivým členským krajinám. Na Slovensku sa to týka najmä ustanovenia upravujúceho postavenie zodpovedného aktuára, odvodu časti poisťného, deficitu zo zákonného poistenia, zbe-

ru účtovných údajov (pozri kap. 1.3. Výkazníctvo), poisťovní, na ktoré sa nevzťahuje smernica o Solventnosti II. a auditovania výkazov.

• **Zodpovedný aktuár**

Poisťovne sú v zmysle smernice o Solventnosti II. povinné zaviesť aktuársku funkciu, ktorá je jednou z kľúčových funkcií v rámci systému správy a riadenia poisťovne. Aktuársku funkciu by v zmysle smernice o Solventnosti II. mali vykonávať dôveryhodné osoby s náležitými znalosťami a skúsenosťami v poisťnej a finančnej matematike.

Pozícia zodpovedného aktuára v súvislosti so zriadenou aktuárskou funkciou stratí opodstatnenie a inštitút zodpovedného aktuára by podľa nášho názoru nemal byť v novom zákone zavedený. Týmto odborná skúška aktuára organizovaná NBS stratí význam.

• **Odvod časti poisťného**

Zákon o poisťovníctve v § 33 ukladá poisťovní, poisťovní z iného členského štátu a pobočke zahraničnej poisťovne povinnosť odviesť 8% z prijatého poisťného z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla z činnosti vykonávanej na území Slovenskej republiky za predchádzajúci kalendárny rok do konca februára príslušného roka na osobitný účet MV SR.

V budúcnosti sa počíta so zachovaním tohto systému.

• **Deficit zo zákonného poistenia**

Poisťovne vykonávajúce povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla sú povinné poskytnúť prostriedky Slovenskej kancelárii poisťovateľov (SKP), ak jej prostriedky nepostačujú na úhradu jej záväzkov. Poisťovne sa podieľajú na záväzkoch SKP podľa percentuálnej výšky svojich podielov na poisťnom trhu. V súvislosti s nevysporiadateľnými záväzkami zo zákonného poistenia vznikol v SKP deficit. Deficit SKP zo zákonného poistenia je v súčasnosti krytý pohľadávkou voči členským poisťovňam. Poisťovne si na tento účel vytvárajú technickú rezervu definovanú zákonom o poisťovníctve. Keďže smernica o Solventnosti II. predstavuje v oblasti technických rezerv maximálnu harmonizáciu, vytvorenie špeciálnej rezervy na krytie záväzkov SKP zo zákonného poistenia, prípadne povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, podľa nášho názoru nebude možné².

• **Poisťovne, na ktoré sa nevzťahuje smernica o Solventnosti II.**

Smernica o Solventnosti II. sa neuplatňuje na „malé poisťovne“³. Každý členský štát sa rozhodne, ako bude tieto subjekty regulovať. Na takéto subjekty by sa mala podľa nášho názoru uplatňovať regulácia v zmysle platného zákona o poisťovníctve po rekodifikácii niektorých ustanovení.

• **Audit výkazov**

Positívne skúsenosti členských štátov, v ktorých je už v súčasnosti bežná prax auditovať niektoré výkazy pre dohľad, a nevyhnutnosť zabezpečiť správnosť a úplnosť vykazovaných údajov aj v rámci rizikovo orientovaného dohľadu poukazujú na potrebu auditovať kľúčové výkazy poisťovní po implementácii Solventnosti II. (najmä výkazy týkajúce sa SCR, MCR vlastných zdrojov a oceňovania).

1.2. **Všeobecne záväzné právne predpisy v kompetencii NBS**

Opatrenia, ktoré NBS vydala na základe splnomocňovacích ustanovení platného zákona o poisťovníctve, budú mať opodstatnenie aj v novej právnej úprave:

- opatrenie NBS z 11. mája 2010 č. 8/2010, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o udelenie predchádzajúceho súhlasu NBS podľa § 45 ods. 1 zákona č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (oznámenie č. 221/2010 Z. z.)⁴,
- opatrenie NBS z 24. júna 2008 č. 14/2008, ktorým sa ustanovuje spôsob preukazovania splnenia podmienok na udelenie povolenia na vykonávanie poisťovacej činnosti a na udelenie povolenia na vykonávanie zaistovacej činnosti (oznámenie č. 250/2008 Z. z.)⁵,
- opatrenie NBS z 9. marca 2010 č. 4/2010, ktorým sa ustanovuje vzor formulára o podmienkach uzavretia poisťnej zmluvy (oznámenie č. 87/2010 Z. z.),
- opatrenie NBS z 28. septembra 2010 č. 18/2010 o priemernej výške nákladov na finančné sprostredkovanie v životnom poistení (oznámenie č. 390/2010 Z. z.),
- opatrenie NBS zo 16. februára 2010 č. 3/2010 o predkladaní hlásení poisťovňou z iného členského štátu na štatistické účely (oznámenie č. 59/2010 Z. z.),
- opatrenie NBS z 1. apríla 2008 č. 4/2008 o predkladaní výkazov, hlásení, prehľadov a iných správ poisťovňami a pobočkami zahraničných poisťovní (oznámenie č. 121/2008 Z. z.), (viac v kap. 1.3. Výkazníctvo),
- opatrenie NBS z 15. apríla 2008 č. 6/2008 o predkladaní výkazov, hlásení, prehľadov a iných správ zaistovňami a pobočkami zahraničných zaistovní (oznámenie č. 143/2008 Z. z.),
- opatrenie NBS zo 16. decembra 2008 č. 27/2008 o predkladaní výkazov poisťovňami a pobočkami zahraničných poisťovní na štatistické účely a o zmene opatrenia NBS č. 4/2008 o predkladaní výkazov, hlásení prehľadov a iných správ poisťovňami a pobočkami zahraničných poisťovní (oznámenie č. 250/2008 Z. z.).

Výkazníctvo

Štruktúra, obsah, metodické vymedzenie jednotlivých položiek, forma, spôsob a frekvencia predkladania výkazov budú harmonizované v rámci EÚ.

² Podľa smernice o Solventnosti II. je najlepší odhad rezerv (Best estimate) kalkulovaný na základe očakávaných finančných tokov. Odvod voči Kancelárii je odvod, ktorý je v zmysle metodiky QIS 5 zahrnutý do ocenenia najlepšieho odhadu.

³ Článok 4 smernice o Solventnosti II.

⁴ Bude však potrebné zohľadniť zmeny vyplývajúce zo Solventnosti II.

⁵ Článok 227 smernice o Solventnosti II.

Výkazníctvo bude pozostávať:

- zo správy o solventnosti a finančnom stave,
- zo správy pre dohľad (obsahujúcej popis a vysvetlenia materiálnych zmien v činnostiach poisťovne, v systéme správy a riadenia, v rizikovom profile, v oceňovaní pre účely solventnosti a v riadení kapitálu vrátane dopadu týchto zmien),
- z ročných a štvrtročných kvantitatívnych výkazov.

Okrem toho budú mať poisťovne ďalšie oznamovacie povinnosti, napríklad informovať o vhodnosti a odbornosti kľúčových funkcií.

Zatiaľ boli identifikované nasledovné oblasti, v ktorých bude potrebné vypracovať a predkladať výkazy na lokálnej úrovni:

• Zber účtovných dát (najmä súvaha)

Podľa § 176 ods. 1 zákona o konkurze môže návrh na vyhlásenie konkurzu na poisťovňu podať len príslušný orgán dohľadu (NBS) alebo nútený správca po predchádzajúcom súhlase príslušného orgánu dohľadu (NBS), ak je poisťovňa v nútej správe podľa osobitného predpisu, pričom právnym titulom na vyhlásenie konkurzu je skutočnosť, že dlžník je v úpadku. Za účelom posúdenia, či nedošlo k vzniku takejto situácie, bude potrebné zabezpečiť, aby NBS mala k dispozícii údaje týkajúce sa finančnej pozície (súvaha) poisťovne alebo zaistovne.

• Pobočky

Na získanie komplexného obrazu o poistnom trhu SR, najmä hodnotenia finančnej stability a na štatistické účely, je potrebné poznať základné finančné ukazovatele o činnosti pobočiek poisťovní poskytujúcich poisťovacie služby na základe tzv. „single passport“.

• Zber údajov na štatistické účely

2. KONTROLNÝ PROCES VYKONÁVANÝ ORGÁNOM DOHĽADU

Smernica o Solventnosti II. mení regulátorne požiadavky na poisťovne a zároveň mení spôsob vykonávania dohľadu. Základný princíp dohľadu spočíva v prospektívnom a rizikovo orientovanom prístupe k činnosti poisťovne a jej finančnej stabilite. Zmenou regulácie z pravidiel na princípy sa zmení aj dohľad z kontroly dodržiavania pravidiel na dohľad nad dodržiavaním regulácie založenej na princípoch.

Dosiahnuť nový prístup k dohľadu nad dodržiavaním regulácie založenej na princípoch je možné len ak bude fungovať efektívna komunikácia medzi orgánom dohľadu a dohliadanými subjektmi. Dialóg medzi NBS a dohliadanými subjektmi a vzájomná dôvera môže pomôcť poisťovníam správne nastaviť svoje procesy a metódy oceňovania a odhadu kapitálových požiadaviek vrátane použitých predpokladov a vyhnúť sa tak prípadným nápravným opatreniam.

Cieľom novej regulácie podľa Solventnosti II. sú okrem zjednotených pravidiel na podnikanie

aj harmonizované nástroje a spôsob dohľadu, čo bude zastrešovať EIOPA prostredníctvom odporúčaní.

• Hodnotenie finančnej pozície poisťovne

Zmena dohľadu finančnej pozície poisťovne priamo súvisí so zmenou oceňovania. Doteraz dohľad vykonával najmä kontrolu súladu technických rezerv s požiadavkami zákona o poisťovníctve, súlad oceňovania umiestnených prostriedkov technických rezerv s regulátornými požiadavkami a požadovanej a skutočnej miery solventnosti. Po implementácii Solventnosti II. bude kontrola zosúladená s novými požiadavkami na oceňovanie a rozšírená o procesy zahrnuté v systéme správy a riadenia a o oceňovanie ďalších súvahových položiek. Kontrola finančného zdravia poisťovne bude zameraná na riziká v súlade s novými kapitálovými požiadavkami (SCR a MCR), vrátane ich dostatočného krytia vlastnými zdrojmi.

Pri oceňovaní bude NBS preverovať adekvátnosť systému interných procesov pre oceňovanie, vrátane:

- tvorby dokumentácie (napríklad popis a definície úloh a zodpovedností príslušných osôb, popis oceňovacích modelov a použitých zdrojov informácií),
 - primeranosti a spoľahlivosti odhadu,
 - frekvencie a spôsobu kontroly oceňovania vzhľadom na trhový vývoj.
- NBS bude môcť navyše požiadať poisťovňu o zabezpečenie nezávislého externého ocenenia. Ak poisťovňa využije ocenenie na základe modelu (Mark-to-model), NBS bude kontrolovať aj:
- informácie, ktoré je poisťovňa v tejto súvislosti povinná zaslať NBS,
 - procesy vnútornej kontroly zahŕňajúce pravidelné a nezávislé prehodnotenie ocenenia.

V prípade oceňovania technických rezerv bude NBS kontrolovať:

- vnútorné procesy a procedúry na zber, uskladnenie a validáciu údajov (napríklad kvalitatívne a kvantitatívne štandardy pre údaje, zber, vyhodnocovanie a frekvenciu aktualizácie),
- vnútorné procesy oceňovania, dokumentácie a validácie technických rezerv,
- konzistentnosť využívania údajov,
- predpoklady týkajúce sa budúcich rozhodnutí manažmentu („*future management actions*“) a súlad týchto predpokladov s interným plánom,
- použité metódy, predpoklady a vhodnosť zoskupenia zmlúv do homogénnych rizikových skupín v prípade ich využitia na výpočet technických rezerv.

Poisťovňa bude povinná na základe žiadosti NBS preukázať primeranosť hodnoty technických rezerv, ako aj použiteľnosť a relevantnosť zvolených metód, a vhodnosť použitých štatistických údajov.

• Hodnotenie systému správy a riadenia

Kontrola systému správy a riadenia bude doplnená o posudzovanie novo zriadených kľúčových funkcií (minimálne: funkcia riadenia rizík, funkcia

dodržiavania súladu, funkcia vnútorného auditu a aktuárska funkcia) a posudzovanie systému odmeňovania riadiacich pracovníkov poisťovne.

NBS bude pri posudzovaní vhodnosti kľúčových osôb poisťovne preverovať ich profesijnú kvalifikáciu, prax a znalosti, dodržiavanie relevantných štandardov práce v danej oblasti a sektore, ich reputáciu a bezúhonnosť.

Niektoré prvky systému správy a riadenia sú čiastočne vyžadované zákonom o poisťovníctve (napríklad požiadavka vytvoriť v rámci organizačnej štruktúry poisťovne útvar vnútorného auditu) a NBS ich kontroluje už v súčasnosti.

NBS však rozšíri dohľad nad interným kontrolným systémom o kontrolu primeranosti schválených písomných koncepcií a ich uplatňovanie v praxi.

• Vlastné posúdenie rizika a solventnosti (ORSA)

Ako súčasť systému správy a riadenia, konkrétne systému riadenia rizík, poisťovňa uskutoční vlastné posúdenie rizika a solventnosti (ORSA). NBS sa pri kontrole ORSA zameria najmä na posúdenie vhodnosti použitých metód a postupov.

• Oddelená správa životného a neživotného poistenia

NBS kontroluje odčlenenie životného a neživotného poistenia, pričom smernica o Solventnosti II. to vyžaduje aj naďalej. S oddelenou správou bude súvisieť kontrola oddeleného výpočtu minimálnej kapitálovej požiadavky vzťahujúcej sa na činnosť životného poistenia (MCR_{živ}) a minimálnej kapitálovej požiadavky vzťahujúcej sa na činnosť neživotného poistenia (MCR_{neživ}). Navyše budú musieť byť odčlenené aj vlastné zdroje poisťovne.

• Stresové testovanie

V rámci kontrolného procesu bude môcť dohľad požadovať vykonanie stresového testovania, a to na posúdenie schopnosti poisťovne čeliť prípadným nepriaznivým udalostiam alebo budúcim zmenám hospodárskych podmienok.

• Zverenie výkonu činnosti (outsourcing)

Smernica o Solventnosti II. vyžaduje včasné informovanie orgánu dohľadu poisťovnícou o svojom zámere zveriť výkon kritických alebo dôležitých funkcií inej osobe, čím dôjde k zníženiu rozsahu oznamovaných informácií, pretože v súčasnosti nie je oznamovacia povinnosť obmedzená len na tieto funkcie.

Ak funkcie alebo činnosti zabezpečuje poisťovňa prostredníctvom tretích osôb, NBS bude mať zabezpečený prístup ku všetkým dôležitým údajom týkajúcim sa týchto činností bez ohľadu na to, či je tento poskytovateľ regulovaný subjekt alebo nie. NBS bude mať právo vykonávať kontrolu na mieste u tretích osôb, na ktoré boli prenese- né činnosti poisťovne.

Okrem doteraz kontrolovaných náležitostí zmluvy medzi poisťovnícou a poskytovateľom bude NBS kontrolovať:

- vhodnosť výberu poskytovateľa,
- schválené písomné koncepcie pre oblasť outsourcingu a ich aktualizáciu,
- schopnosť poisťovne ovplyvňovať činnosti alebo funkcie vykonávané tretími osobami (najmä ak sú tieto činnosti alebo funkcie vykonávané v rámci skupiny),
- pravidelné monitorovanie zverených činností alebo funkcií a vyhodnocovanie vplyvu outsourcingu na činnosť poisťovne,
- prehodnocovanie vhodnosti zverenia danej činnosti alebo funkcie.

• Posúdenie a vyhodnotenie zverejňovania a vykazovania

NBS bude preverovať, tak ako doteraz, správnosť postupov pri spracovaní predkladaných informácií, avšak rozsah prác sa spolu s rastom predkladaných informácií zvýši. Výkazníctvo bude vyžadovať väčšiu špecializáciu osôb vykonávajúcich kontrolu postupov vykazovania podľa ich odborného zamerania, napríklad aktuárske predpoklady by mal posudzovať špecialista na túto oblasť.

Poisťovne budú mať navyše povinnosť mnohé údaje (napríklad: systém správy a riadenia, akcionárska štruktúra, rizikový profil, finančné údaje) o sebe zverejňovať a NBS pribudne v rámci dohľadu povinnosť kontrolovať ich (pravidelná aktualizácia a kontrola správnosti týchto údajov).

3. PRÍSTUP KU KRAJINÁM MIMO EHP

Pri výpočte skupinovej kapitálovej požiadavky na solventnosť sa bude zohľadňovať účasť poisťovní v iných poisťovniach z tretích krajín, pričom vo výpočte bude zohľadnené, či je systém solventnosti v tretej krajine ekvivalentný so Solventnosťou II.

Za overenie ekvivalentnosti systému solventnosti v tretej krajine je podľa smernice o Solventnosti II.⁵ zodpovedný orgán dohľadu nad skupinou, ktorý sa pred prijatím rozhodnutia musí poradiť s príslušnými orgánmi dohľadu a s EIOPA. V tejto súvislosti pribudnú NBS nové úlohy, ktoré sa v súčasnosti nevykonávajú. Obdobne sa bude vyhodnocovať ekvivalentnosť režimu solventnosti zaistovní z tretích krajín, na ktoré poisťovne cedujú časť poistného rizika.

V prvej vlně posúdenia Európska komisia požaduje od EIOPA (a teda aj od členských krajín) posúdiť Bermudy, Švajčiarsko a Japonsko (zatiaľ len v oblasti zaistenia). USA je navrhnuté posúdiť špeciálnym spôsobom (EIOPA navrhla uzavrieť tzv. „Memorandum of understanding“).

4. SCHVAĽOVANIA A KONANIA

4.1. Schvaľovanie interných modelov

Alternatívou k štandardnému prístupu výpočtu kapitálovej požiadavky pre Solventnosť II. (SCR) je používanie interného modelu, prípadne čiastočného interného modelu. Tento prístup zahŕňa identifikáciu, meranie a riadenie hlavných rizík, ktorým sú poisťovne vystavené, pričom umožňu-

je kalibráciu špecifickú pre rizikový profil poisťovne, vrátane modelovania závislostí medzi jednotlivými rizikovými faktormi. Použitie čiastočného modelu umožňuje spojiť výstupy štandardnej formuly a výstupy interného modelu pomocou korelačných koeficientov. Poisťovne využívajúce interný model tak majú predpoklad na to, aby efektívnejšie monitorovali riziká a včas reagovali na vzniknutú situáciu, čo môže pomôcť úspešne zvládnuť množstvo efektov ťažko kvantifikovateľných pomocou štandardného vzorca.

Postup pri žiadaní o používanie interného modelu na sólo alebo skupinovej úrovni bližšie popisuje príloha č. 1: Interné modely – proces schvaľovania. Rozsah základnej dokumentácie uvádza príloha č. 2: Interné modely – dokumentácia. (http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Poistovnictvo/Analiza_dopadov_Solventnosti_II_na%20NBS.pdf).

Validácia interných modelov poisťovní bude vyžadovať plnú účasť expertov nielen na matematickú oblasť, ale aj expertov z oblasti metodiky, aktuárstva, operačného rizika, ekonómie, účtovníctva, práva, dohľadu, prípadne i z iných oblastí. Počet involvovaných odborníkov bude zároveň závisieť aj od zložitosti modelu (napríklad: počet modelovaných rizík, čiastočný verzus úplný interný model).

Interný model plánuje používať deväť poisťovní.

4.2. Prelicencovanie poisťovní

V oblasti povoľovacieho konania je potrebné lepšie transponovať niektoré ustanovenia smernice, ktoré boli prevzaté do súčasnej právnej úpravy zo smernice o životnom poistení, respektíve smerníc o neživotnom poistení. Medzi takéto ustanovenia smernice o životnom poistení patria ustanovenia upravujúce poisťné odvetvia v životnom poistení. Dôsledná transpozícia uvedených ustanovení si vyžaduje zmenu prílohy č. 1 k zákonu o poisťovníctve, ako aj následné prelícencovanie poisťovní, ktorým bolo udelené povolenie na vykonávanie poisťovacej činnosti pre poisťný druh životného poistenia v rozsahu poisťných odvetví uvedených v časti A Klasifikácie poisťných odvetví podľa poisťných druhov, ktorá tvorí prílohu č. 1 k zákonu o poisťovníctve. Taktiež by bolo vhodné odstrániť aj drobné nedostatky, ktoré vznikli pri transpozícii poisťných odvetví neživotného poistenia do prílohy č. 1 k zákonu o poisťovníctve.

4.3. Schvaľovanie a súhlasy

NBS bude schvaľovať:

- vlastné zdroje (dodatkové vlastné zdroje, zaradenie položiek vlastných zdrojov do tried, pokiaľ položky vlastných zdrojov nie sú zahrnuté do zoznamu),
- parametre charakteristické pre poisťovňu pri výpočte modulov upisovacieho rizika životného, neživotného a zdravotného poistenia (USP),
- úplné a čiastočné interné modely,
- každú väčšiu následnú zmenu interného modelu,

- zmenu koncepcie zmeny interného modelu,
- návrat k štandardnému vzorcu,
- predĺženie „recovery period“,
- „duration dampener“ pre akciové riziko,
- nezverejnenie niektorých informácií v správe o solventnosti a finančnom stave,
- výhody pre podniky, ktorým bolo udelené povolenie vo viac ako jednom členskom štáte,
- krátkodobú realistickú finančnú schému, ak poisťovňa nespĺňa minimálnu kapitálovú požiadavku.

NBS ako orgán dohľadu nad skupinou bude vydávať ďalšie súhlasy, napríklad súhlas s vytvorením a zrušením finančných vzťahov v rámci skupiny, s predložením jedinej správy o skupinovej solventnosti a finančnej situácii poisťovňou zo skupiny, so zahrnutím vlastných zdrojov sprostredkujúcej holdingovej poisťovne, ktoré sú v držbe poisťovne do výpočtu skupinovej solventnosti.

Schvaľovania a súhlasy, ktoré pravdepodobne zaniknú:

- zápis do zoznamu aktuárov,
- predchádzajúci súhlas na zníženie základného imania poisťovne alebo zaistovne, ak nejde o zníženie základného imania z dôvodu jeho zúčtovania so stratou,
- predchádzajúci súhlas na voľbu osoby navrhovanej za člena predstavenstva, za prokuristu poisťovne alebo zaistovne, vedúceho pobočky a prokuristu zahraničnej poisťovne alebo vedúceho pobočky a prokuristu zahraničnej zaistovne,
- predchádzajúci súhlas na zlúčenie, splynutie alebo rozdelenie poisťovne alebo zaistovne,
- predchádzajúci súhlas na vrátenie povolenia na vykonávanie poisťovacej činnosti alebo zaistovacej činnosti,
- predchádzajúci súhlas na predaj podniku poisťovne alebo zaistovne, pobočky zahraničnej poisťovne alebo pobočky zahraničnej zaistovne, alebo ich časti,
- predchádzajúci súhlas na zahrnutie položiek podľa § 34 ods. 10 a § 94 ods. 4 zákona o poisťovníctve do skutočnej miery solventnosti poisťovne alebo pobočky zahraničnej poisťovne alebo zaistovne alebo pobočky zahraničnej zaistovne,
- predchádzajúci súhlas poisťovní, zaistovní, pobočke zahraničnej poisťovne alebo pobočke zahraničnej zaistovne na vykonávanie finančného sprostredkovania pre finančné inštitúcie v súlade s osobitnými predpismi,
- predchádzajúci súhlas na predčasné splatenie úveru podľa § 34 ods. 7 zákona o poisťovníctve,
- predchádzajúci súhlas na zmenu úveru podľa § 34 ods. 7 zákona o poisťovníctve,
- predchádzajúci súhlas na splatenie cenných papierov podľa § 34 ods. 9 zákona o poisťovníctve, ktoré nemajú stanovenú splatnosť,
- predchádzajúci súhlas na tvorbu ďalšej technickej rezervy podľa § 23 ods. 3 zákona o poisťovníctve.

Bude zároveň treba prehodnotiť vykonávanie zaistovacej činnosti poisťovňou, či v súčasnosti aplikovaný mechanizmus podľa zákona o poisťovníctve, ktorý predpokladá povolenie, je v súlade s únijným právom.

4.4. Preventívne opatrenia a sankcie

Podľa novej regulácie nadobudne NBS právomoc udeliť preventívne opatrenia, ktorými budú:

- náprava slabých miest alebo nedostatkov identifikovaných v rámci kontrolného procesu (napríklad v systéme správy a riadenia),
- opatrenia orgánu dohľadu zamerané na zabránenie výkonu činnosti poisťovne z iného členského štátu, ktorej bolo odňaté povolenie alebo zaniklo povolenie, vykonávať činnosť na jeho území.

Nové sankcie podľa smernice o Solventnosti II. budú:

- zvýšenie kapitálu, tzv. „capital Add-on“,
- uloženie povinnosti poisťovní oznámiť (na základe odôvodneného rozhodnutia) odhad kapitálovej požiadavky na solventnosť stanovený podľa štandardného vzorca, po získaní schválenia interného modelu,
- nariadenie návratu k štandardnému vzorcu,
- nariadenie použitia USP, interného modelu alebo čiastočného interného modelu, ak štandardný vzorec nie je vhodný,
- nariadenie prepočítania kapitálovej požiadavky na solventnosť, v prípade významnej zmeny rizikového profilu od dátumu posledného oznámenia,
- nariadenie využívať pre určenie dolnej a hornej hranice MCR sumy odvodené z SCR vypočítaného podľa štandardného vzorca (do 31. októbra 2014),
- nariadenie uverejniť nedodržanie MCR, jej výšku spolu s vysvetlením pôvodu a dôsledkov, vrátane akýchkoľvek prijatých nápravných opatrení,
- zvýšenie technických rezerv,
- opatrenia voči členom predstavenstva a dozornej rady,
- opatrenia voči členom predstavenstva, vedúcim zamestnancom, fyzickým osobám alebo právnickým osobám, ktoré nadobudli kvalifikovanú účasť, ak konajú v neprospech spoľahlivého a obozretného riadenia poisťovne,
- opatrenie v prípade nedostatočnej výšky vlastných zdrojov v životnej, resp. neživotnej činnosti pre univerzálne poisťovne,
- opatrenie na obnovenie (doplnenie) použiteľných vlastných zdrojov v prípade nesplnenia SCR,
- odobratie povolenia vydaného poisťovní, ak nespĺňa MCR a orgán dohľadu usudzuje, že predložená finančná schéma zjavne nie je primeraná, alebo sa poisťovní nepodarí splniť schválenú schému v lehote troch mesiacov od zistenia nesúladu s MCR,
- opatrenia v rámci dohľadu nad skupinou.

Medzi sankcie, ktoré nezaniknú, ale sú viazané na nové podmienky patria najmä ozdravný plán, zákaz voľného nakladania s aktívami a odňatie povolenia.

Sankcie, ktoré pravdepodobne zaniknú:

- uloženie poisťovní, zaistovní, pobočke zahraničnej poisťovne alebo pobočke zahraničnej zaistovne opatrenie vykonať opravu účtovnej alebo inej evidencie,
- uloženie poisťovní alebo zaistovní vykonať zúčtovanie strát z hospodárenia so základným imaním po zúčtovaní strát s nerozdeleným ziskom z minulých rokov a s fondmi tvorenými zo zisku.

4.5. Vynucovanie regulácie založenej na princípoch

V nadväznosti na zmenu regulácie z regulácie založenej na detailne stanovených pravidlách na reguláciu založenú na dodržiavaní princípov sa mení aj systém vynucovania regulácie (sankčný systém). To znamená, že pre orgán dohľadu bude náročnejšie posúdiť, či v konkrétnom prípade dohliadaný subjekt konal v súlade s právnymi predpismi alebo nie, a následne zvoliť vhodný druh sankcie na odstránenie protiprávneho stavu.

5. POHOTOVOSTNÉ PLÁNY („EMERGENCY PLANS“)

Zmyslom pohotovostného plánu je stanovenie činností, ktoré musia orgány dohľadu vykonať v prípade identifikovania krízovej situácie. Jeho obsahom musí byť predovšetkým definovanie krízovej situácie a hlavných rizík, ktorým je poisťovacia skupina vystavená, stanovenie spôsobu komunikácie, prípadne komunikačného nástroja, medzi zúčastnenými stranami, rozsahu informácií, ktoré musia byť v rámci zúčastnených strán vymenené, časového harmonogramu, stanovenie opatrení orgánu dohľadu na zabránenie prehĺbovania krízovej situácie.

Úloha NBS bude spočívať v pravidelnom monitorovaní vnútorných ako aj vonkajších faktorov, ktoré by mohli mať vplyv na činnosť poisťovne a ohroziť stabilitu poisťovne. Pohotovostný plán predpokladá nepretržitý prístup k informáciám a ku komunikačným nástrojom členov kolégií orgánov dohľadu, a to aj počas dní pracovného pokoja⁶.

6. DOHLAD NAD SKUPINAMI (KOLÉGIA ORGÁNOV DOHLADU)

Poisťovaciu činnosť na Slovensku poskytuje 20 poisťovní, z toho 18 poisťovní je súčasťou poisťovacej skupiny a vzťahuje sa na nich dohľad nad skupinou. NBS nie je vedúcim orgánom dohľadu ani v jednom prípade, avšak vystupuje ako člen kolégia orgánov dohľadu v 11 skupinách⁷.

Podľa pripravovaných vykonávacích predpisov podľa smernice o Solventnosti II. môžu byť členom kolégia orgánov dohľadu aj orgány dohľadu, na území ktorých pôsobí poisťovacia skupina prostredníctvom svojej pobočky, ak ide o pobočku s významným vplyvom na poisťovacom trhu.

Úlohy vyplývajúce pre NBS ako člena kolégia orgánov dohľadu:

- identifikácia koncentrácie rizík na individuálnej úrovni (ako aj na úrovni skupiny), monitorova-

⁶ NBS by mala zabezpečiť osoby, ktoré bude možné kontaktovať 24 hodín denne.

⁷ Niektoré poisťovacie skupiny pôsobia na území SR prostredníctvom viacerých poisťovní.

- 8 XML – univerzálny jazyk využívaný na výmenu údajov medzi systémami (zjednodušená verzia jazyka HTML). Pri výmene údajov v tomto jazyku je potrebné nadefinovať presnú štruktúru jeho elementov, čo v prípade zložitých štruktúr dát býva veľmi časovo náročné. Jazyk samotný je však veľmi jednoduchý a preto je veľmi rozšírený a podporovaný.
- 9 XBRL – nadstavba jazyka XML prispôbená na výmenu finančných informácií. Má preddefinované mnohé štruktúry používané vo finančnom výkazníctve, vie pracovať s rôznymi menami, vo viacerých jazykoch, avšak nie je tak široko podporovaný ako XML. Väčšina organizácií, ktoré ho využívajú, si jeho implementáciu zakúpili od externých komerčných firiem.
- 10 Bude potrebné bližšie identifikovať implikácie pripravovaného modelu na kontrolu výkazov v NBS, ktorá v súčasnosti prebieha prostredníctvom odboru štatistiky a útvaru dohľadu.
- 11 <http://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/dohlad-nad-poistovnictvom/solventnost-ii>
- 12 http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Poistovnictvo/Analiza_pripravenosti_poistovni_na_Solventnost_II.pdf

nie významných rizík prostredníctvom pravidelného výkazníctva, v prípade identifikácie zvýšeného rizika okamžité informovanie vedúceho orgánu dohľadu,

- identifikácia vnútroskupinových transakcií a ich sledovanie prostredníctvom pravidelného výkazníctva, v prípade identifikácie významnej vnútroskupinovej transakcie okamžité informovanie vedúceho orgánu dohľadu,
- výmena údajov a informácií medzi jednotlivými členmi kolégia orgánov dohľadu na štvrtročnej báze (2 výkazy), na ročnej báze (7 výkazov) alebo na základe inej periodicity a v inom rozsahu v závislosti od požiadaviek vedúceho orgánu dohľadu, a to do jedného týždňa odo dňa prijatia relevantných údajov a informácií orgánom dohľadu,
- konzultačná činnosť týkajúca sa výkonu dohľadu nad skupinou, výpočtu kapitálovej požiadavky na solventnosť na úrovni skupiny, koncentrácie rizík, vnútroskupinových transakcií a pod.,
- vykonávanie spoločných dohľadov na mieste, tzv. „joint inspections“ prípadne tematických dohľadov na mieste v rámci celej skupiny,
- stretnutia členov kolégia orgánov dohľadu minimálne raz ročne.

7. ÚLOHY VO VZŤAHU K EIOPA

NBS sa podieľa na činnosti EIOPA najmä spoluprácou pri tvorbe usmernení, správ a odporúčaní vydávaných EIOPA (napríklad aktualizácia štandardného vzorca, vyhodnocovanie obdobia so zníženou likviditou na finančných trhoch) a spoluprácou pri pravidelnom preverovaní súladu činnosti orgánov dohľadu s európskou reguláciou tzv. „Peer review“, vykonávaného v rámci štvrtej úrovne Lamfalussyho procesu. Navyše NBS bude mať rozsiahle notifikačné povinnosti voči EIOPA, ktoré sú rozpracované detailnejšie v kapitole 9. Výmena informácií a zverejňovanie.

8. INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE

Na európskej úrovni (EIOPA) je IT systém vykazovania v súčasnosti ešte stále v štádiu príprav a mnohé jeho technické detaily ešte nie sú špecifikované. NBS sa pravidelne zúčastňuje stretnutí pracovnej skupiny, ktorá na tomto návrhu pracuje.

Podľa pripravovaného modelu, bude NBS povinná zbierať výkazy harmonizované na úrovni EÚ v preddefinovanom formáte (XML⁸ alebo XBRL⁹), urobiť ich kontrolu a pokiaľ budú správne, uložiť ich do centrálnej databázy v EIOPA¹⁰. Keďže NBS na zber údajov od dohliadaných subjektov používa svoj vlastný formát, bude potrebné na zber údajov v harmonizovanom formáte informačné systémy NBS upraviť, alebo vyvinúť informačný systém špecializovaný na tento účel. Obidva možné prístupy sa analyzujú, avšak konkrétne požiadavky na informačný systém bude možné vypracovať, až keď EIOPA dá k dispozícii technickú špecifikáciu jednotlivým orgánom dohľadu (plánované koncom roka 2011).

9. VÝMENA INFORMÁCIÍ A ZVEREJŇOVANIE

NBS bude mať nové povinnosti pri výmene informácií, najmä v nasledovných situáciách:

- dohľad nad skupinou, resp. kolégia orgánov dohľadu (správa o solventnosti a finančnom stave, správa pre dohľad, ročné a štvrtročné kvantitatívne výkazy, závery dohľadu na základe vykonaného kontrolného procesu),
- s dohľadmi v tretích krajinách, ak poisťovňa má účasť na inej poisťovni v krajine mimo EHP,
- s dohľadmi v tretích krajinách pri hodnotení ekvivalentnosti režimu solventnosti zaistovní,
- požiadavky z EIOPA, napríklad navýšenie kapitálových požiadaviek (Add-on), kvantitatívne a kvalitatívne údaje s cieľom aktualizácie korelačných parametrov, parametrov, kalibrácie a predpokladov štandardného vzorca.

Okrem nových povinností bude NBS naďalej zposkytovať kvantitatívne údaje o poisťovacej činnosti dohliadaných subjektov v iných krajinách EHP (v prípade poskytovania služieb na základe tzv. single passport).

• Zverejňovanie

Novou povinnosťou NBS bude zverejniť:

- ciele, funkcie a hlavné úlohy dohľadu,
- všeobecný popis dohliadacieho procesu a používané monitorovacie nástroje indikujúce zhoršujúcu sa finančnú pozíciu poisťovní,
- stresové scenáre (v prípade použitia stresového testovania),
- niektoré údaje týkajúce sa interných modelov poisťovní,
- agregované finančné štatistické údaje (NBS už v súčasnosti z vlastnej iniciatívy zverejňuje na svojej internetovej stránke niektoré ukazovatele poistného trhu).

Navyše bude povinnosťou NBS zverejnené informácie prekladať do ďalšieho jazyka používaného v EÚ (anglický jazyk).

10. AKTIVITY A ÚLOHY NBS V RÁMCI PRÍPRAVY POISTNÉHO TRHU NA SOLVENTNOSŤ II.

Medzi kľúčové úlohy NBS pri implementácii novej regulácie poistného sektora patrí zabezpečenie informácií pre všetky zainteresované strany, aby sa mohli náležite pripraviť. NBS veľmi aktívne komunikuje so všetkými zainteresovanými stranami, pričom na to využíva všetky dostupné komunikačné kanály, napríklad osobné stretnutia, webstránku, konferencie, workshopy, semináre a pod..

Konkrétne príklady aktivít NBS:

- stretnutia vedenia NBS s predstaviteľmi dohliadaných subjektov finančného trhu (poisťovňami) – dvakrát do roka,
- kvantitatívne dopadové štúdie (QIS 5, QIS 4, QIS 3)
- webstránka NBS¹¹,
- Analýza pripravenosti poisťovní na Solventnosť II.¹²,
- Pracovná skupina k transpozícii smernice Solventnosť II. zriadená MF SR, ktorej členmi sú zástupcovia MF SR, NBS a Slovenskej asociácie poisťovní,
- stretnutia a výmena skúsenosti s ČNB.

Ochrana spotrebiteľa vo vzťahu k subjektom pôsobiacim na kapitálovom trhu

1. časť

Ľubica Baňárová, Andrea Barillová, Jaroslav Košťál
Národná banka Slovenska

In recent years the complexity of financial products offered by financial institutions for capital market, as well as the entire financial market has been growing rapidly. The average knowledge of the population in the financial sector is lagging behind the demand and sophistication of financial products offered. Although consumers have enough information, they often fail to use due to excessive complexity. The consumer thus gets into a position of a non-professional, less knowledgeable and economically weaker financial market entities than entities that are providers of financial products. Financial services providers are a distinct advantage over consumers, so there must be clear rules that can eliminate this mutual disproportion.

Even if any measures cannot completely remove the information and professional edge to be financial services providers before their clients from the ranks of consumers, the institutionalization of consumer protection in providing financial services is possible to establish an effective counterweight to the natural economic interests of financial institutions.

The aim of our contribution is to analyze the current state of consumer protection – the client of financial institutions in the capital market in Slovakia.

DÔVODY OCHRANY SPOTREBITEĽA NA KAPITÁLOVOM TRHU

Dôvod vyplýva z nerovnocenného postavenia spotrebiteľa voči subjektom poskytujúcim finančné služby, klient – spotrebiteľ je v slabšej pozícii. Spotrebiteľia zväčša nemajú dostatočné znalosti a schopnosti, na základe ktorých by dokázali spracovať a vyhodnotiť informácie o finančných produktoch.

Ich rozhodovanie značne ovplyvňuje dobre prepracovaná propagačná činnosť finančných inštitúcií. Spotrebiteľ však nemá istotu, že rozhodnutie o použití jeho prostriedkov bolo racionálne a s dostatočnou znalosťou veci. V tomto prípade ide o základnú informačnú a odbornú asymetriu finančného trhu. Na jednej, ponukovej strane sa nachádzajú účastníci, finančné inštitúcie alebo sprostredkovatelia ich služieb, čiže osoby pravidla disponujúce náležitou odbornou spôsobilosťou a finančným vzdelaním, ktorých činnosť ešte podporujú premyslené formy a metódy predaja. Zatiaľ čo na opačnej strane, strane dopytu po finančných službách sa okrem profesionálnych investorov nachádza tiež početne veľká skupina spotrebiteľov (využívajúcich finančné služby pre svoju osobnú potrebu), ktorá je ľahko ovplyvniteľná a zraniteľná, keďže jej vedomosti a znalosti o fungovaní finančného trhu a o jeho rozličných službách nie sú dostatočné na to, aby mohli robiť kvalifikované, racionálne a nezávislé rozhodovania.¹

Každý spotrebiteľ na kapitálovom trhu má právo:

- na investičnú službu s náležitou odbornou starostlivosťou s ohľadom na jej vhodnosť a primeranosť vzhľadom na jej účel,
- na všeobecnú ochranu pred nesprávnym, neetickým a nekalým postupom finančných inštitúcií,
- sťažovať sa na nesprávny postup inštitúcie,
- na riešenie týchto sťažností,
- na rovné zaobchádzanie,
- na rýchle a účinné riešenie sporov zo zmluvných vzťahov s finančnými inštitúciami,
- na náhradu škody, ktorá preukázateľne vznikla nesprávnym, nevhodným alebo nezákonným postupom finančnej inštitúcie,
- na náhradu za nedostupný klientsky majetok zverený osobe oprávnenej poskytovať investičné služby, a to v súlade s osobitným predpisom o poskytovaní takýchto náhrad.
- V neposlednom rade by mal mať spotrebiteľ aj právo na finančné vzdelávanie v rámci všeobecného práva na vzdelanie.

CIELE OCHRANY SPOTREBITEĽA NA KAPITÁLOVOM TRHU

Cieľom ochrany spotrebiteľa je pomôcť klientom vykonať informované rozhodnutia a rýchlo riešiť vzniknuté spory, pričom vôbec nie je cieľom robiť rozhodnutia za klienta. Ten musí vždy niešť zodpovednosť za svoje činy, ale musí mať zároveň

¹ MF SR: Návrh – Vecný zámer zákona o ochrane práv spotrebiteľa na finančnom trhu. [online]. 2.4.2008 [cit. 2010-05-25]. Dostupné z: <<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=6739>>.

2 PROUZA, T. Účinná a efektívna ochrana spotrebiteľa stále chýbi. In: Bankovníctví, august 2006, roč. XIV. ISSN 1212-4273, str. 24.

3 VOJČÍK, P. Spotrebiteľská zmluva (ochrana spotrebiteľa). In: Bulletin slovenskej advokácie, december 2008. ISSN 1335-1079, str. 15.

4 § 1 ods. 1 zákona o dohlade nad finančným trhom.

5 ŽÁKOVÁ, J. Ochrana spotrebiteľa z hľadiska trhu – Fórum poisťovníctva. In: Poisťné rozhľady, jún 2008. ISSN 1335-1044, str. 1.

šancu rozhodovať sa na základe znalostí a pochopení všetkých relevantných údajov.²

V tejto súvislosti sa čoraz naliehavejšie ukazuje, že je potrebné prijať také opatrenia, ktoré povedú k vyššej ochrane spotrebiteľov pri poskytovaní finančných služieb. Aj keď žiadne opatrenia nedokážu úplne odstrániť informačný a odborný náskok, ktorý majú poskytovatelia finančných služieb pred svojimi klientmi z radov spotrebiteľov, inštitucionalizáciou ochrany spotrebiteľa pri poskytovaní finančných služieb možno vytvoriť účinnú protiváhu proti ekonomicky prirodzeným záujmom finančných inštitúcií. Pre celkové zdravé fungovanie finančného trhu tak bude prínosom, keď popri fungujúcom dohlade nad podnikaním finančných inštitúcií budú existovať rovnako fungujúce inštitúty ochrany práv a záujmov finančných spotrebiteľov.¹

Cieľom ochrany spotrebiteľov na kapitálovom trhu by malo byť teda zmiernenie nerovnosti vo vzťahu medzi spotrebiteľom a poskytovateľom investičných služieb, a tým sa viac priblížiť k ideálnemu trhovému systému, v ktorom majú spotrebiteľia prístup k informáciám a tiež dôkladnú schopnosť, na základe ktorej sa môžu kvalifikovane rozhodovať.

PREDPISY UPRAVUJÚCE OCHRANU SPOTREBITEĽA NA KAPITÁLOVOM TRHU

Ochrana spotrebiteľa zabezpečujú rôzne právne predpisy, tak z oblasti súkromného ako aj verejného práva.³

Ochrana spotrebiteľa na kapitálovom trhu je úzko vymedzená oblasť práva, ktorú upravujú špeciálne predpisy.

Predpisy verejného práva spadajú pod dohľad NBS a upravujú ochranu spotrebiteľa na kapitálovom trhu. Ide o :

- zákon o dohlade nad finančným trhom ,
- zákon o cenných papieroch,
- zákon o kolektívnom investovaní,
- zákon o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve,
- zákon o ochrane spotrebiteľa pri finančných službách na diaľku,
- návrh zákona o ochrane finančného spotrebiteľa.

Predpisy súkromného práva upravujú ochranu spotrebiteľa na kapitálovom trhu a sú to Občiansky zákonník a zákon o ochrane spotrebiteľa

Zákon o dohlade nad finančným trhom

Zákon o dohlade nad finančným trhom spadá pod oblasť verejného práva. Dohľad nad finančným trhom vykonáva NBS. Zákon o dohlade nad finančným trhom uvádza: „*cieľom dohľadu je prispieť k stabilite finančného trhu ako celku, ako aj k bezpečnému a zdravému fungovaniu finančného trhu v záujme udržiavania dôveryhodnosti finančného trhu, ochrany klientov a rešpektovania pravidiel hospodárskej súťaže.*“⁴

Podľa J. Žákovej pojem „klient“ je širší ako pojem „spotrebiteľ“ (t. j. spotrebiteľ je podmnožinou klienta). Dohľad teda nie je samoúčelnou

ochranou zdravia finančného trhu, jeho cieľom je prostredníctvom zdravého finančného trhu ochrániť prijímateľov finančných služieb pred nebezpečenstvami vyplývajúcimi z rizík, ktoré sa na finančnom trhu reálne vyskytujú.⁵

Predmetom dohľadu nad dohliadanými subjektmi nie je rozhodovať spory z právnych vzťahov medzi dohliadanými subjektmi a ich klientmi, na to sú príslušné súdy alebo iné orgány podľa osobitných predpisov. Spory spotrebiteľa so subjektmi kapitálového trhu sa riešia najčastejšie prostredníctvom občianskeho súdneho konania a rozhodcovského konania.

NBS nielenže vykonáva vlastný dohľad (ide o výkon dohľadu nad finančným trhom v oblasti bankovníctva, kapitálového trhu, poisťovníctva a dôchodkového sporenia), ale vykonáva dohľad aj podľa osobitných predpisov.

Zákon o cenných papieroch

Smernica MiFID, ktorá bola do zákona o cenných papieroch transponovaná v novembri 2007, definovala základné pravidlá a postupy na zaistenie adekvátnej ochrany každej skupine klientov, pričom najvyššiu mieru ochrany používa klient, ktorý nie je profesionálny klient, najnižšiu naopak ten profesionálny klient (klient, ktorý má odborné znalosti, skúsenosti na uskutočňovanie vlastných rozhodnutí o investíciách a na riadne posudzovanie rizík, ktoré sú s tým spojené – napr. finančná inštitúcia, štátny orgán, veľká obchodná spoločnosť) v režime tzv. oprávnenej protistrany.

Formy ochrany klienta:

Zákon o cenných papieroch v zmysle novej úpravy vyžaduje od obchodníka s cennými papiermi, aby v prípade konfliktu záujmov nedochádzalo k poškodzovaniu záujmov klientov. Okruh osôb, v prípade ktorých sa sleduje konflikt záujmov, sa rozšíril o osoby v prepojenej skupine a viazaných zástupcov.

Okrem vnútornej kontroly je obchodník s cennými papiermi povinný zaviesť vnútorný audit a riadenie rizík, zavádza sa povinný inštitút zamestnanca zodpovedného za výkon funkcie dodržiavania zásad spolupráce (compliance), zavádza sa nová funkcia vnútorného auditu a funkcia riadenia rizika. Exaktne musia byť v stanovách obchodníka s cennými papiermi stanovené právomoci a zodpovednosť vrcholového manažmentu za plnenie povinností podľa zákona o cenných papieroch alebo osobitného zákona.

Ustanovujú sa organizačné požiadavky, ktoré je obchodník s cennými papiermi povinný zaviesť v záujme ochrany klientských aktív pred ich zneužitím, najmä povinnosť oddeľovať vlastné aktíva od majetku klientov.

Najrozsiahlejšiu zmenu zákona o cenných papieroch, čo sa týka rozsahu, priniesla nová úprava rokovania obchodníka s cennými papiermi so zákazníkmi. Prvoradou povinnosťou obchodníka s cennými papiermi pri rokovaní s klientom, aj keď je ešte len potenciálnym klientom, je kvalifi-

kované, čestné a spravodlivé konanie v jeho najlepšom záujme. Ďalšia povinnosť sa týka stimulov. Obchodník s cennými papiermi ich nesmie pri poskytovaní investičných služieb prijímať, ponúkať ani poskytovať, pokiaľ by to bolo v rozpore s kvalifikovaným, čestným a spravodlivým konaním v najlepšom záujme klienta. V prípade, že sa stimuly týkajú tretej strany, treba aby bol klient o tom informovaný ešte pred poskytnutím investičnej služby, taký stimul musí prispieť k zlepšeniu kvality poskytovanej služby a nesmie byť v rozpore s najlepším záujmom klienta.

Pri komunikácii s klientmi, ktorí nie sú profesionálnymi klientmi, je obchodník s cennými papiermi povinný, aby komunikácia obsahovala údaje o obchodníkovi s cennými papiermi, aby obsah komunikácie bol pravdivý a nezdôrazňoval potenciálne výnosy a výhody, ktoré sú spojené s investičnou službou bez toho, aby súčasne výrazne neupozorňoval na všetky podstatné riziká, aby nezamľčoval dôležité skutočnosti a všetky informácie musia byť podané spôsobom, o ktorom sa dá predpokladať, že mu bude rozumieť priemerný člen cieľovej skupiny, ktorej sú informácie určené, alebo ktorá bude ich predpokladaným príjemcom.

Poskytovanie niektorých investičných služieb s odbornou starostlivosťou vyžaduje, aby obchodník s cennými papiermi získal určité informácie od zákazníka, v súlade so zásadou „poznaj svojho klienta.“ Ide najmä o investičné poradenstvo a riadenie majetku klienta. Nevyhnutnými informáciami sú údaje o odborných znalostiach klienta v oblasti investícií, o jeho skúsenostiach, finančnom zázemí a investičných cieľoch. V súlade so smernicou sa zavádza povinnosť pre obchodníka s cennými papiermi získať pri vykonávaní pokynov najlepší možný výsledok pre svojich klientov – tzv. pravidlo „best execution“. Obchodník s cennými papiermi je povinný obchodovať tak, aby pokyny klientov vykonával čo najefektívnejšie, a teda pre klienta získal čo najlepšiu cenu, najnižšie náklady, najkratší čas, najvyššiu pravdepodobnosť vykonania pokynu a vybavenie obchodu.

Zákon o cenných papieroch súčasne prostredníctvom inštitútu Garančného fondu investícií umožňuje klientom získať náhradu za nedostupný klientsky majetok vo výške 100% z tohto klientskeho majetku.

Zákon o kolektívnom investovaní

Zákon o kolektívnom investovaní ukladá správcovskej spoločnosti konať s odbornou starostlivosťou pri správe majetku v podielovom fonde. Tento zákon z dôvodu ochrany klienta – investora definuje pre správčovskú spoločnosť súbor informačných povinností.

Správčovská spoločnosť musí za každý podielový fond zostaviť a zverejniť štatút, predajný a zjednodušený predajný prospekt a ročnú a polročnú správu o hospodárení s majetkom v podielovom fonde. Súčasne správčovská spoločnosť zverejňuje v periodickej tlači s celoštátnou pôsobnosťou aktuálnu cenu podielu.

Správčovská spoločnosť je povinná predkladať NBS aktuálne znenie predajného prospektu, zjednodušeného predajného prospektu a ročnú a polročnú správu.

Pri propagácii svojich podielových fondov nesmie správčovská spoločnosť používať nepravdivé alebo zavádzajúce informácie alebo zamľčovať skutočnosti dôležité pre rozhodovanie investorov, najmä ponúkať výhody, ktorých spoľahlivosť nemôže preukázať, alebo ktoré nie sú v súlade so zákonom o kolektívnom investovaní, alebo uvádzať nesprávne údaje o personálnych, technických a organizačných predpokladoch činnosti správcovskej spoločnosti. Každá zmena štatútu podlieha predchádzajúcemu súhlasu NBS.

Zákon o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve

Ide o pomerne nový právny predpis. Účinnosť nadobudol k 1. 1. 2010. Cieľom nového zákona o finančnom sprostredkovaní je hlavne zabezpečiť spotrebiteľom adekvátnu ochranu v tých právnych vzťahoch, na základe ktorých sa im poskytujú finančné služby.

Zákon o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve zaviedol tiež rozsiahle informačné povinnosti sprostredkovateľov voči klientom, povinnosť posudzovať klienta z hľadiska jeho požiadaviek, potrieb a tiež jeho skúseností a znalostí. Okrem toho bude finančný sprostredkovateľ a poradca musieť viesť záznamy o vykonávaní svojej činnosti a zabezpečiť vybavovanie sťažností.⁶

Novinkou pre finančných sprostredkovateľov a poradcov je podľa P. Kubrického „odkrytie provízie. Pred vykonaním sprostredkovania musí byť klient jednoznačne, vyčerpávajúcym, presným a zrozumiteľným spôsobom informovaný o existencii akéhokoľvek peňažného alebo nepeňažného plnenia, ktoré prijíma agent za finančné sprostredkovanie od inej osoby ako je klient.“⁷

Podľa D. Huttovej má na zvýšenie transparentnosti finančného trhu a ochrany spotrebiteľov podstatnou mierou prispieť „definovanie pravidiel činnosti vo vzťahu ku klientom. Zásada poctivého obchodného styku, odborná starostlivosť a konanie v záujme klienta tvoria elementárne zásady. Doplnia ich trvalá starostlivosť o odbornú pripravenosť sprostredkovateľov a ich viazaných agentov, ale aj informačná povinnosť k zisteným nedostatkom, informačná povinnosť agenta voči klientovi o nákladoch finančných produktov, o sprostredkovanom produkte a jeho podstate a v neposlednom rade posudzovanie klienta spôsobom obdobným, ako pri obchodníkoch s cennými papiermi na klientov profesionálnych a neprofesionálnych, so stanovením osobitných prístupov starostlivosti o nich.“⁸

Zákon o ochrane spotrebiteľa pri finančných službách na diaľku

Tento zákon upravuje ochranu spotrebiteľa pri finančných službách poskytovaných dodávateľom prostredníctvom elektronickej pošty, telefónu, faxu, adresného listu, na základe zmluvy na diaľku a uzavieranie zmluvy na diaľku.

6 ŽÁKOVÁ, J. Ochrana spotrebiteľa z hľadiska trhu – stav v roku 2009. SLASPO Fórum 2009. In: Poistné rozhľady, máj 2009. ISSN 1335-1044, str. 7.

7 KUBRICKÝ, P. Zákon o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve – nová právna úprava. In: BIATEC, september 2009, roč. XVII. ISSN 1335 – 0900, str. 30.

8 HUTTOVÁ, D. Nová regulácia sprostredkovania a poradenstva na finančnom trhu. In: Investor, september 2008, roč. IX. ISSN 1337-5938, str. 17.

- 9 ŽÁKOVÁ, J. Ochrana spotrebiteľa z hľadiska trhu – Fórum poisťovníctva. In: *Poisťné rozhľady*, jún 2008. ISSN 1335-1044, str. 4.
- 10 hnonline: Finančný trh dostane nové pravidlá. [online]. 2.8.2009 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z: <<http://hnonline.sk/c1-37958830-zakon-o-ochrane-prav-spotrebiteľa-na-financnom-trhu-je-pripravený/>>.
- 11 KUKLIS, R. Pripravovaný návrh zákona o ochrane práv spotrebiteľa na finančnom trhu. [online]. [cit. 2010-05-30]. Dostupné z: <<http://www.financnik.sk/financie.php?did=585&article=1011>>.
- 12 VOJČÍK, P. Spotrebiteľská zmluva (ochrana spotrebiteľa). In: *Bulletin slovenskej advokácie*, december 2008. ISSN 1335-1079, str. 16.
- 13 FEKETE, I. Občiansky zákonník – komentár. 1. vyd. Bratislava: Epos, 2007. ISBN 978-80-8057-688-2, str. 28.
- 14 § 52 ods. 1 Občianskeho zákonníka
- 15 GRABAN, A. Spotrebiteľské zmluvy. [online]. [cit. 2010-06-01]. Dostupné z: <http://www.graban.sk/PDF/Spotrebiteľske_zmluvy.pdf>.
- 16 ŽÁKOVÁ, J. Ochrana spotrebiteľa z hľadiska trhu – Fórum poisťovníctva. In: *Poisťné rozhľady*, jún 2008. ISSN 1335-1044, str. 3.

Zákon o ochrane spotrebiteľa pri finančných službách na diaľku obsahuje ďalšie informačné povinnosti dodávateľa finančných služieb voči spotrebiteľovi.

Môžeme ich rozdeliť na tie, ktoré sa týkajú informácií o dodávateľovi, o vlastnej finančnej službe, o zmluve na diaľku a na informáciu o existencii garančných fondov, ak sú zriadené.⁹ V zákone je pre spotrebiteľa upravené aj špeciálne právo na odstúpenie od zmluvy bez zaplatenia zmluvnej pokuty a bez uvedenia dôvodu.

NÁVRH ZÁKONA O OCHRANE FINANČNÉHO SPOTREBITEĽA

Návrh zákona o ochrane finančného spotrebiteľa má zmenšiť nevyhody spotrebiteľa z informačnej a finančnej nerovnováhy medzi osobami, ktoré poskytujú finančné služby a spotrebiteľmi týchto služieb.

Nový právny predpis ukladá subjektom finančného trhu poskytovať o produktoch a službách vrátane zliav a výhod informácie pravdivé a zrozumiteľné. Zákon má čeliť nekalým obchodným praktikám a posilňovať poctivý obchodný styk a dobré mravy v najlepšom záujme spotrebiteľa. Vyžaduje „rovnosť zaobchádzania – zakazuje diskrimináciu pri poskytovaní finančných služieb vo vzťahu k osobám so slabým ekonomickým postavením alebo so zníženou schopnosťou niektorých skupín spotrebiteľov domôcť sa svojich práv“.¹⁰

Zákon predpokladá zavedenie komplexného inštitucionálneho systému ochrany spotrebiteľa na finančnom trhu. Má za cieľ zriadiť Úrad finančného ombudsmana a Akadémiu finančného vzdelávania a tiež začleniť už existujúce inštitúcie do tohto systému ochrany, a to najmä Fond ochrany vkladov a Garančný fond investícií. Klient sa bude môcť obrátiť na finančného ombudsmana a sťažnosťou sa domôcť svojich práv.

Návrh zákona predpokladá úpravu niektorých práv spotrebiteľa na finančnom trhu, a to najmä:

- práva na poskytnutie finančnej služby s náležitou odbornou starostlivosťou,
- právo na všeobecnú ochranu pred nesprávnym, neetickým a nekalým postupom finančných inštitúcií,
- právo sťažovať sa na nesprávny postup finančnej inštitúcie ako aj právo na riešenie takejto sťažnosti vrátane práva na rýchle účinné riešenie sporu zo zmluvného vzťahu – právo na rovnaké zaobchádzanie,
- právo na náhradu škody, ktorá preukázateľne vznikla nesprávnym, nevhodným alebo nezákonným postupom finančnej inštitúcie.¹¹

OBČIANSKY ZÁKONNÍK

Občiansky zákonník má charakter základného súkromnoprávného kódexu. Upravuje niektoré zmluvy, ako špeciálne zmluvné typy bežne využívané v obchodnom styku na kapitálovom trhu. Spotrebiteľskú zmluvu do Občianskeho zákonníka zaviedla jeho novela zákonom č. 150/2004 Z. z.

Implementovala sa tak smernica č. 93/13/EHS o neprimeraných podmienkach v spotrebiteľ-

ských zmluvách.¹² Do tejto skupiny zmlúv patria všetky zmluvy, v ktorých vystupuje na jednej strane dodávateľ a na druhej strane spotrebiteľ, ktorý nemohol individuálne ovplyvniť obsah dodávateľom vopred pripraveného návrhu na uzavretie zmluvy.¹³ Podľa Občianskeho zákonníka je spotrebiteľskou zmluvou „každá zmluva bez ohľadu na právnu formu, ktorú uzatvára dodávateľ so spotrebiteľom“.¹⁴

Dodávateľ je ten, ktorý pri uzavieraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy koná v rámci predmetu svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti. Spotrebiteľom bude vždy osoba, ktorá pri uzavieraní tejto zmluvy nekoná ako podnikateľ.

Spotrebiteľské zmluvy využívané na kapitálovom trhu sú adhézne zmluvy, do ktorých spotrebiteľ – klient môže doplniť len niektoré nevyhnutné údaje, ktoré z povahy veci nemožno vopred vyplniť (napr. označenie zmluvných strán, dátum uzatvorenia zmluvy, množstvo, doba plnenia a pod.).

Základným princípom, resp. základnou zásadou spotrebiteľských zmlúv je, že nesmú obsahovať neprijateľnú podmienku, t. j. ustanovenie, ktoré spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa, a to pod sankciou absolútnej neplatnosti takejto podmienky. Značnú nerovnováhu je možné vysvetľovať ako právne postavenie spotrebiteľa, ktoré mu nedovoľuje alebo značne obmedzuje uplatňovanie nárokov, prostredníctvom ktorých sa domáha riadneho plnenia zo zmluvy, nápravy už prijatého plnenia, alebo ktoré sa týkajú možnosti odstúpenia od zmluvy.¹⁵

Zmluvné podmienky upravené spotrebiteľskou zmluvou sa nemôžu odchyliť od Občianskeho zákonníka v neprospech spotrebiteľa. Spotrebiteľ sa najmä nemôže vopred vzdať svojich práv, ktoré mu tento zákon priznáva, alebo si inak zhoršiť svoje zmluvné postavenie, pričom v pochybnostiach o obsahu spotrebiteľských zmlúv platí výklad, ktorý je pre spotrebiteľa priaznivejší.

ZÁKON O OCHRANE SPOTREBITEĽA

Ide o relatívne nový zákon, keďže bol prijatý v roku 2007. Gestorom tohto zákona je Ministerstvo hospodárstva SR a s ohľadom na rozdelenie pôsobnosti jednotlivých ministerstiev v kompetenčnom zákone (zákon č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy) je jasné, že tento zákon sa nevzťahuje na poskytovanie finančných služieb.

V tomto kontexte pôsobí rozporuplne komisia na posudzovanie podmienok v spotrebiteľských zmluvách zriadená novelou zákona o ochrane spotrebiteľa. Tá má podľa tohto zákona právo požadovať od predávajúceho všeobecné zmluvné podmienky, ktoré bude posudzovať. Má právo obrátiť sa s podnetom na uplatnenie práv. Avšak zákon nerieši problematiku finančného trhu, takže ani akýkoľvek orgán, zriadený podľa tohto zákona, nemôže mať dosah na finančný trh.¹⁶

(Druhú časť materiálu uverejníme v nasledujúcom čísle, *Biatec*, 6/2011.)

